

Pavel Hložek: malíř, partyzán a rudý gardista. Temné stránky z dějin Liberce

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 7105R056 – Historie se zaměřením na vzdělávání
7504R269 – Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Nikola Ryklová**
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola Ryklová**
Osobní číslo: **P13000555**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Pavel Hložek: malíř, partyzán a rudý gardista. Temné stránky z dějin Liberce**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy, komparace a syntézy pramenů (především dokumenty z ABS, VHA, SOkA Mladá Boleslav a SOkA Liberec) a odborné literatury charakterizovat život Pavla Hložka a jeho působení v revoluční gardě v poválečném období. Tomuto tématu zatím historiografie nevěnovala detailní pozornost. Hlavním cílem je získání základních poznatků o jeho životním osudu a činnosti při odsunu německy mluvících obyvatel z českého pohraničí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **18. prosince 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **16. prosince 2016**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 18. prosince 2015

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Archiv bezpečnostních složek
Státní okresní archiv Liberec
Státní okresní archiv Mladá Boleslav
Vojenský historický archiv

Literatura:

ARBURG, Adrian von a STANĚK, Tomáš. Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951. Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-68-2.

LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. Němci v Liberci po druhé světové válce, in: ARBURG, Adrian von, Tomáš DVOŘÁK a David KOVAŘÍK. Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945. Vyd. 1. Brno: Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, 2010, 534 s., [xl] s. obr. příl. ISBN 978-80-86488-70-7.

MAREČEK, Zdeněk a VÁŇA, Miloš. Protifašistický odboj na Loučeňsku: 1939-1945. Nymburk: OV ČSPB, 1988. 70 s.
Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002, 160 s.

STANĚK, Tomáš. Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, 366 s. ISBN 80-7285-062-8.

VEJVODA, Jaroslav. Pomsta pozdních partyzánů a jiné poválečné tragédie: svědectví archivů. Vyd. 1. Brno: MOBA, c2007, 277 s., [42] s. obr. příl. ISBN 978-80-243-2889-8.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Mé poděkování patří všem, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. Především bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Kateřině Lozoviukové, Ph.D., za ochotu a podnětné rady při psaní této bakalářské práce.

Díky patří také Mgr. Daliboru Státníkovi, Ph.D. za kritické připomínky, odbornou pomoc a věcné rady při této studii. Poděkování patří také pracovníkům archivu v Mladé Boleslavi a v Praze.

Rovněž děkuji PhDr. Josefu Hložkovi, Ph.D., příbuznému Pavla Hložka, za osobní setkání a sdělení několika cenných informací, bez kterých by práce nemohla vzniknout. Také děkuji za poskytnutí dokumentů z osobního archivu.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala celé své rodině za trpělivost a podporu, kterou mi při psaní práce poskytovala.

Anotace

Tato práce se zabývá československým partyzánem a pozdějším velitelem revoluční gardy Pavlem Hložkem. Studie se snaží analyzovat život Pavla Hložka v jednotlivých historických obdobích. Blíže se pak věnuje Hložkově partyzánské činnosti a poválečné situaci v českém pohraničí.

Klíčová slova

Pavel Hložek, partyzáni, revoluční garda, poválečné represe, excesy, české pohraničí

Annotation

This work deals with guerrilla fighter and commander of revolutionary guard of Czechoslovakia Pavel Hložek. The study tries to analyze the life of Pavel Hložek in individual historical periods. This work deals with guerrilla activities of Hložek and the post-war situation on the Czech borders.

Key words

Pavel Hložek, guerrillas, revolutionary guard, post-war repressions, excesses, czech border regions

Obsah

Seznam zkratk	8
1 Úvod	9
2 Kritika pramenů a literatury	11
2.1 Archivní a publikované dokumenty	11
2.2 Orální historie	12
2.3 Kritika literatury	13
3 Rodinný, osobní a profesní život Pavla Hložka	16
4 Partyzán Pavel Hložek	19
4.1 Aktivity Pavla Hložka a jeho partyzánů	23
4.1.1 Boj o Ledce	26
4.1.2 Vzpomínání na partyzány	29
5 Liberec na konci války	31
6 Pavel Hložek velitelem revoluční gardy	34
6.1 Činnost Rudolfa Rokose	39
7 Situace po zrušení revoluční gardy	42
8 Příbuzní Pavla Hložka	44
9 Závěr	46
10 Použitá literatura	48
10.1 Prameny	48
10.2 Orální historie	48
10.3 Literatura	49
11 Seznam příloh	51
12 Přílohy	52

Seznam zkratek

ASAP – Akciová společnost pro automobilový průmysl

ČSR – Československá republika

KSČ – Komunistická strana Československa

KT – Koncentrační tábor

Ph.D. – Doktor

PhDr. – Doktor filozofie

Plk. – Plukovník

RG – Revoluční garda

SD – Sicherheitsdiens

SOS – Stráž obrany státu

SRNPH – Severočeské revoluční národní podzemní hnutí

SS – Schutzstaffel

SVO – Slovenská vzájemná obrana

SVUČ – Studentská vědecko-umělecká činnost

Škpt. – Štábní kapitán

1 Úvod

Syn krejčího, voják rakousko-uherské armády v první světové válce, akademický malíř, partyzánský bojovník za svobodu a velitel revoluční gardy. To všechno byl Pavel Hložek.

Práce se pokouší zmapovat životní osudy československého odbojáře a gardisty. V úvodu se bakalářská práce věnuje mládí, osobnímu, rodinnému a profesnímu životu. Sleduje jeho životní pouť a snaží se rozkrýt tajemství, která doposud byla uložena v archivech a nebyla nikým sepsána. Bohužel o jeho životě před válkou lze dohledat pouze malé množství písemných záznamů. Zdrojem většiny informací obsažené v této části práce je orální historie.

Jedním ze stěžejních témat předložené studie byla analýza Hložkovy partyzánské činnosti. Ta se zaměřuje na celou Hložkovu odbojovou skupinu, její vznik a hlavní iniciátory. Zmiňuje také hlavní úkoly, které měla skupina za cíl. Díky dochovaným pamětem Pavla Hložka se práce zabývá i sabotážními a destruktivními činnostmi, kterými se partyzánská skupina snažila narušovat zázemí nacistického režimu v Československu.

Zvláštní kapitolu si zasloužila také největší odbojová akce poblíž jeho rodiště. Ta detailněji popisuje kroky odbojářů v boji za osvobození obce Ledce a jejího okolí. V této části práce opět čerpá z pamětí Pavla Hložka, ale i z dochovaných místních zpravodajů. Bohužel se ale nepodařilo dohledat žádného žijícího pamětníka. K této kapitole patří také část o vzpomínání a zamyšlení se nad oslavováním výhradně československých partyzánů.

Následující kapitola pojednává o poválečném působení odboje na Liberecku, kde se Pavel Hložek, jakožto zástupce mladoboleslavského odboje podílel na vysídlování německy mluvícího obyvatelstva. Žádný dokument ale nedokazuje, že se právě on přímo podílel na násilných aktech spáchaných na německém obyvatelstvu. Práce se také zabývá konkrétními případy násilného chování gardistů.

Důležitou roli v Hložkově životě sehrál Rudolf Rokos, velitel tzv. policejního oddílu existující při revoluční gardě. Tato jednotka měla na svědomí násilné excesy při vyslýchání zadržených. Je dokázáno, že při těchto výsleších v některých případech došlo dokonce k jejich usmrcení. Na této pozici Rokos sloužil jako Hložkův přímý podřízený, což mělo za následek, že veškerá činnost prováděná jeho tzv. policejním

oddílem padla za vinu oběma výše uvedeným. Nejkontroverznějšími tématy bylo násilné zatýkání následné výslechy zadržených osob.

Hlavním důvodem k sepsání této studie byla analýza činnosti mladoboleslavského odboje, především pak analýza osoby Pavla Hložka. V práci se také snažím analyzovat působení revoluční gardy v severočeském pohraničí z pohledu jedné osoby, a to z pohledu Pavla Hložka. Domnívám se, že se jedná o důležitou osobu československého odboje a poválečných dní, která by neměla upadnout v zapomnění.

Cílem práce je shromáždění, analýza a porovnání dostupných pramenů a literatury, které k osobě odbojáře Hložka existují. Chtěla jsem osvětlit alespoň malou část kontroverze, jíž je obklopen tento úsek naší historie, na němž se podílely osoby, jako je právě Pavel Hložek. Také jsem se snažila zachytit část historie, která byla doposud předávána ústně. Práce se snaží zpracovat příspěvek, který představí životní příběh Pavla Hložka komplexně.

2 Kritika pramenů a literatury

Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře s použitou literaturou a prameny, které jsou pro bakalářskou práci stěžejní. Tato práce se opírá především o primární zdroje. Sekundární literatura posloužila především k lepší orientaci v historických souvislostech sledovaného období. Celkový seznam použitých pramenů a literatury je uveden na konci práce.

2.1 Archivní a publikované dokumenty

Prameny, ze kterých práce vychází, byly jak písemného, tak ústního charakteru. Základním zdrojem jsou archiválie uložené v archivu v Mladé Boleslavi a v Archivu bezpečnostních složek v Praze.

Začátek práce se opírá o dokumenty uložené ve Státním okresním archivu v Mladé Boleslavi, kde se nachází sčítací archy obyvatel. Z těchto dokumentů práce čerpá především informace o rodinném zázemí.¹

Další písemné zdroje lze rozdělit na dvě skupiny, na zdroje z válečného období a na zdroje z poválečného období. První skupina zahrnuje především vzpomínky a zápisky samotného Pavla Hložka, které se dochovaly v obci Ledce. Jelikož tyto vzpomínky sepsal hlavní aktér událostí, je nutné pracovat s nimi s určitou kritikou a odstupem. O své partyzánské činnosti Hložek píše ve *Vzpomínkách na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-1945*² a také ve spisu *Nežili jsme zadarmo*³. Oba tyto zdroje popisují počátky partyzánského hnutí Pavla Hložka na Jabkenicku a jeho sabotážní činnost a akce, navzájem se prolínají a doplňují. Ve většině se také tyto dokumenty informačně shodují.

Do skupiny zdrojů z poválečného období lze zařadit archiválie uložené v Archivu bezpečnostních složek v Praze. Hlavním zdrojem informací byl fond S-1688 Liberec, který obsahuje materiály týkající se poválečných represí, jenž probíhaly při vysídlovacích akcích v Liberci. Jedná se převážně o záznamy výslechů s hlavními

¹ Státní okresní archiv Mladá Boleslav, fond: Sčítací archy pro Čachovice z roku 1900, Arch popisný pro sčítání obyvatelstva a nejdůležitějších domácích zvířat užitkových podle stavu ze dne 31. Prosince 1900. 12. ledna 1901.

² HLOŽEK, Pavel. *Vzpomínky na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-45*. Rukopis. Nedatováno.

³ HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno.

představiteli revolučních gard, které obsahují i jejich základní údaje. Jsou zde uloženy hlavně výsledky s Pavlem Hložkem⁴ a Rudolfem Rokosem⁵. Ve fondu se objevují i jména dalších gardistů. Práce však vychází především z výše uvedených výsledků obou jmenovaných. Nachází se zde také zprávy o činnostech revolučních gard. Většina těchto dokumentů vzniklo v poválečném období mezi lety 1945-1948. V archivu se také nachází fond 302 (sign.: 302-229-4), který obsahuje dokumenty k poválečné situaci v českém pohraničí.

V práci jsou také použité dokumenty uspořádané a okomentované v edici Arburg-Staněk *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*⁶. Jedná se o materiály dokumentující především konec války a první léta po osvobození Československa. Práce vychází ze třetího svazku druhého dílu edice s názvem *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951 : dokumenty z českých archivů. Díl II., svazek 3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*⁷

2.2 Orální historie

Důležitým pramenem pro sepsání studie byl také ústní rozhovor, který proběhl v únoru 2017, s Josefem Hložkem, příbuzným Pavla Hložka. Tento rozhovor pomohl především k sepsání základních informací o Pavlovi Hložkovi a jeho bratrovi Josefovi. Josef Hložek vyprávěl především o svém dědovi Josefu Hložkovi. Na naši schůzku také přinesl několik dobových předmětů (např. razítko Revoluční gardy, legitimaci příslušníka partyzánské skupiny, odznaky). Na rozhovor navázal rozhovor písemný uskutečňovaný elektronickou poštou, který poskytnuté informace zpřesnil a doplnil.

⁴ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 20. července 1945, Liberec.

Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 23. července 1945, Liberec.

⁵ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 20. července 1945, Úřad národní bezpečnosti v Liberci.

Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 21. července 1945, Úřad národní bezpečnosti v Liberci.

⁶ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-68-2.

⁷ *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Editor Adrian von ARBURG, editor Tomáš STANĚK. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010, 329 s. ISBN 978-80-86057-68-2.

Při ústním rozhovoru s pamětníkem často vyvstanou jiné a nové otázky směřující k tématu. Tato metoda je také značně subjektivní, což ale neznamená nedostatek či nekvalitu informací. Naopak poskytuje nové vnímání problematiky. K hlavním negativům orální historie je obtížná interpretace mluveného. Mnohdy bývá obtížné převést rozhovor do psané formy.⁸

2.3 Kritika literatury

Životnímu osudu Pavla Hložka nevěnovala zatím historiografie detailní pozornost. Dílčí poznatky se objevují v několika textech. Bibliografie použitá v práci se snaží přiblížit problematiku daného historického období a také nastínit situaci v Československu. Pozornost v tomto případě byla zaměřena především na jeho konání v rámci revoluční gardy.

Část, která se zabývá partyzánem Hložkem, vychází především ze dvou publikací, ve kterých se jeho osoba okrajově objevuje. Jsou jimi *Odboj na Mladoboleslavsku 1939-1945*⁹ a *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945*¹⁰. Obě tyto publikace lze zařadit mezi regionální literaturu, protože se zabývají regionem Mladá Boleslav. V knize *Odboj na Mladoboleslavsku 1939-1945* najdeme informace o systému odbojových organizací, které v okolí Mladé Boleslavi existovaly a fungovaly. V publikaci jsou také zmiňována jména osob, které byly spojovány s odbojovou činností. Blíže se těmto osobnostem věnuje druhá kniha, a to *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945*. V ní najdeme paměti samotných odbojářů, v nichž se znovu vrací do válečných let a vzpomínají na své působení v odboji. V obou monografiích je velké množství fotek z rozmezí let 1939-1945, které buď poskytly archivy, nebo soukromí vlastníci. Nutno ovšem podotknout, že obě tyto publikace „oslavují“ československý odboj. Nezabývají se však negativními událostmi následujících týdnů.

⁸ VANĚK, Miroslav a Pavel MŮCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, 326 s. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5.

⁹ *Odboj na Mladoboleslavsku 1939-1945: obraz historie domácího odboje v Pojizeří*. Mladá Boleslav: Český svaz bojovníků za svobodu – historicko-dokumentární komise Mladá Boleslav, 1995.

¹⁰ *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu*. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002.

Mezi literaturu obecné povahy, která se zabývá partyzánskými skupinami a excesy jimi spáchanými, patří monografie Bořivoje Nebojsy *Jak to bylo s partyzány*¹¹. Publikace obsahuje několik konkrétních případů činností partyzánů na českém území. Problematikou Protektorátu Čechy a Morava a nacistickou okupací se zabývá například historik Pavel Maršálek¹² či Chad Bryant¹³

Práce se ve své druhé části opírá o studie historiků českých moderních dějin. Tyto monografie se věnují poválečné situaci v Československu. Práce převážně čerpá z knih Tomáše Staňka *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*¹⁴, kterou napsal společně s Adrianem von Arburgem, *Poválečné „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivém obyvatelstvu*¹⁵, *Perzekuce 1945*¹⁶. Všechny tyto publikace se věnují situaci po konci druhé světové války, vypořádání se s ní, s poválečnými represemi. Tomáš Staněk se ve svých pracích často opírá o archivní dokumenty, které také do svých knih vkládá. Práce čerpá především to, jak byla tato nově nabytá situace vnímána celorepublikově, jak s ní bylo nakládáno a podobně. Tyto publikace se opět zabývají obdobím po roce 1945. Staněk se také zabýval obecnými dějinami vysídlování Němců z Československa, a to v práci *Odsun Němců z Československa 1945-1947*.¹⁷ Obdobím tzv. třetí republiky se také zabývá český historik Karel Kaplan.¹⁸

Dalším důležitým zdrojem byl rukopis Kateřiny Lozoviukové *Násilné činy a „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivém obyvatelstvu*¹⁹, jenž detailněji popisuje násilí, které bylo spáchané na německém obyvatelstvu během vysídlovacích akcí

¹¹ NEBOJSA, Bořivoj. *Jak to bylo s partyzány*. Tišnov: Sursum, 1998. ISBN 80-85799-45-6.

¹² MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 8024603020.

¹³ BRYANT, Chad Carl. *Praha v černém: nacistická vláda a český nacionalismus*. Praha: Argo, 2012, 350 s. Historické myšlení. ISBN 978-80-257-0790-6.

¹⁴ ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed.): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951. Duben – srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osídlování*. Středokluky 2011. Dokument č. 39.

¹⁵ STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, 366 s. Sešity ÚSD AV ČR. ISBN 80-7285-062-8.

¹⁶ STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945: Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v Českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu – srpnu 1945*. Praha: Ise, 1996, 231 s. ISBN 80-85241-99-4.

¹⁷ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0328-2.

¹⁸ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-193-0.

¹⁹ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Násilné činy a „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivém obyvatelstvu*. Rukopis.

v Liberci (Liberecku). Uvádí se zde, kdo byl za „státně nespolehlivou osobu“ považován a jak s bylo s takovou osobou nakládáno z řad gardistů. Jsou zde obsaženy také konkrétní případy násilných činů, které byly spáchány.

Zdrojem pro sepsání kapitoly o rodinných příslušnících, respektive o Hložkové sestře Anitě Moret, se stala studie Dalibora Státníka *Československé zpravodajské hry v Rakousku v počátcích studené války. Exilové skupiny, západní výzvědné služby a jejich infiltrace československými agenty*²⁰. Ta mapuje život Anity v exilu, ale i její návrat do Československa.

²⁰ STÁTNÍ, Dalibor: *Československé zpravodajské hry v Rakousku v počátcích studené války. Exilové skupiny, západní výzvědné služby a jejich infiltrace československými agenty*, in: *Soudobé dějiny* [online], roč. 10, 2003, č. 4, s. 487-518, ISSN 1210-7050.

3 Rodinný, osobní a profesní život Pavla Hložka

Pavel Hložek se narodil 14. dubna 1898²¹. Jeho otec vlastnil krejčovskou dílnu v Čachovicích na Mladoboleslavsku, kterou vedl až do roku 1918. V rámci pozemkové reformy získala rodina menší hospodářství. Pocházel z celkem 6 dětí. Měl 4 sestry (Anna, Ludmila, Helena, Pavla) a bratra Josefa, který se během okupace zapojil do jeho partyzánské skupiny.²²

Pavel Hložek navštěvoval 5 tříd obecné školy ve Struhách u Mladé Boleslavi. Absolvoval také 2 třídy nižší průmyslové školy živnostenské v Mladé Boleslavi. Zřejmě proto, aby mohl jednou převzít otcovu živnost, se vyučil krejčím. Na přelomu let 1917-1918 narukoval jako příslušník rakousko-uherské armády na italskou frontu.

Po konci první světové války studoval v německém Düsseldorfu uměleckoprůmyslovou školu. Otázkou ale zůstává, jak se syn rolníka dostal v poválečném období na studia do Německa. Po svém návratu ze zahraničí absolvoval Akademii výtvarných umění v Praze, kde studoval u profesora Jakuba Obrovského²³ a posléze u Maxe Švabinského²⁴, který výrazně ovlivnil Hložkovu tvorbu portrétů. Po jejím dokončení se stal členem Jednoty výtvarných umělců²⁵ sídlící rovněž v Praze. V roce 1935 podnikl dvouměsíční uměleckou studijní stáž v Řecku, odkud pravděpodobně pochází obraz Antický chrám, Cařihradu a Bulharsku. V jeho umělecké

²¹ Některé prameny uvádějí jako datum narození 16. dubna 1898, jedná však pravděpodobně o překlep.

²² Státní okresní archiv Mladá Boleslav, fond: Sčítací archy pro Čachovice z roku 1900, Arch popisný pro sčítání obyvatelstva a nejdůležitějších domácích zvířat užitkových podle stavu ze dne 31. prosince 1900. 12. ledna 1901.

²³ Jakub Obrovský byl český malíř, sochař a spisovatel. Po studiích na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a na Akademii výtvarných umění v Praze získal odjel na roční studijní pobyt do Itálie a Řecka. Po svém návratu působil jako profesor na zmiňované Akademii výtvarných umění, kde dokonce v letech 1935-1937 zastával funkci rektora. Ve své umělecké tvorbě se věnoval hlavně obrazům, plastikám, kresbám a grafikám. *Městská část Brno-Bystrc. Osobnosti Bystrce* [online], [viděno 10. 2. 2017], dostupné z: <http://www.bystrc.cz/osobnosti-bystrce.html>

²⁴ Český malíř Max Švabinský, celým jménem Maxmilián Theodor Jan Švabinský, se narodil 17. září 1873. Patřil do generace, která připravovala nástup českému modernímu umění. Na počátcích jeho tvorby se projevoval hlavně realismus, symbolismus a secese. Věnoval se hlavně tvorbě portrétů, krajin. K vrcholným dílům Švabinského patří např. Kamélie, Rajky, Chudý kraj, Dvě matky či Velká rodinná podobizna. Stejně jako J. Obrovský i on působil ve funkci rektora Akademie výtvarných umění v Praze. *Památník Maxe Švabinského* [online], [viděno 10. 2. 2017], dostupné z: http://www.muzeum-km.cz/svabinsky_main.php

²⁵ Jednota výtvarných umělců vznikla jako opozice k Umělecké besedě v roce 1916. Jedná se o spolek sdružující výtvarníky a navazující na české tradice. Mezi hlavní představitele a zakladatele patří J. V. Myslbek, prof. F. Ženíšek, M. Aleš, J. K. Liška, V. Hynais, J. Bubeníček. *Zakladatelé a historie Jednoty umělců výtvarných* [online], [viděno 6. 12. 2016], dostupné z: <http://www.juv-novasin.cz>

tvorbě hrají podstatnou roli malby krajin, které začal malovat po roce 1965. Za vrchol jeho díla jsou považovány akvarely květin. Na umělecké výstavě v roce 1978, která byla uskutečňována k jeho 80. narozeninám, bylo dokonce několik jeho děl odcizeno. Jeho tvorbu je možné považovat za postimpresionismus. I když byl v této době stále členem komunistické strany, nebyl pravděpodobně nikdy kompromitován po umělecké stránce socialistickým realismem.²⁶

Za svůj život byl dvakrát ženatý. Z těchto svazků se narodily dvě dcery. S první ženou, která krátce před vypuknutím druhé světové války spáchala sebevraždu, měl dceru Alenu. Jeho druhá žena Vilma, rozená Obstová, byla německého původu a s ní měl minimálně ještě další dceru. Podle pamětí příbuzných Hložka se prvorozená dcera Alena s druhou Pavlovou ženou nesnesla.²⁷

V období tzv. druhé republiky a především po okupaci nacistických vojsk v roce 1939 údajně přestal na nějaký čas malovat a začal se angažovat v odbojových akcích. Na začátku 40. let se stal velitelem partyzánské skupiny působící v regionu Mladá Boleslav.

V období tzv. prvního stanného práva²⁸ byly prováděny kontroly obyvatelstva a domovní prohlídky, které se nevyhnuly ani Mladoboleslavsku. Po odchodu z Prahy v roce 1939 žil Pavel Hložek se svou rodinou v Jabkenicích, podle jeho pamětí však ilegálně bez průkazu totožnosti. Poté, co přišla německá hlídka k domu Hložkových, byla prý v domě pouze Pavlova žena Vilma, která přijala nacisty plynulou němčinou. Díky její znalosti německého jazyka údajně hlídka upustila od domovní prohlídky. V domě se již údajně nacházely lehké pěchotní zbraně, a to granáty, které byly pravděpodobně použity v partyzánských bojích.²⁹

Po své partyzánské činnosti odešel jako zástupce Mladoboleslavského velitelství revolučních gard na jaře 1945 velet revoluční gardě do Liberce, kde podle záznamů setrval minimálně do července 1945. Po ukončení činnosti revoluční gardy pravděpodobně odjel zpět do Jabkenic, ale na sever Čech se vracel. Při jedné takové návštěvě Liberce byl zadržen a vyslýchán zřejmě kvůli své činnosti při vysídlování

²⁶ Rozhovor s Josefem Hložkem, únor 2017.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Stanné právo je v okupované zemi mimořádné opatření státní moci v oblasti trestního práva, kdy jsou omezena některá občanská práva. Cílem těchto omezení bylo odstrašit obyvatele od páčání zločinů.

²⁹ HLOŽEK, Pavel. *Vzpomínky na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-45*. Rukopis. Nedatováno.

českého pohraničí.³⁰ V následujících letech byl pravděpodobně pro svou minulost i se svou rodinou pod dohledem Státní bezpečnosti.³¹

V roce 1956 odešel spolu s rodinou a Ivo Ulmannem, se kterým působil v partyzánské skupině, do Plzně. Tam se údajně živili jako výrobci šperků z plexiskla. Pravděpodobně kvůli problémům se zdaňování jejich výdělků museli tuto činnost ukončit. Pavel Hložek byl také zřejmě z tohoto důvodu vyloučen v roce 1960 nejen z komunistické strany, ale také ze svazu umělců. Po této aféře odešel pracovat do kladenských dolů, kde ale o pět let později údajně utrpěl vážný pracovní úraz horních partií nohou a spodní části břicha. V této době se opět začal věnovat malování. Za svůj život vytvořil nespočet obrazů, ve většině případů však není známo, kde se obrazy nacházejí. K 85. narozeninám měl být jmenován zasloužilým umělcem, svého jmenování se však již nedožil. Pavel Hložek zemřel 24. října 1982 zřejmě na selhání srdce.³²

³⁰ O tom vypovídají i záznamy z výslechů, které jsou uloženy v Archivu bezpečnostních složek v Praze.

³¹ STÁTNÍK, Dalibor: Československé zpravodajské hry v Rakousku v počátcích studené války. Exilové skupiny, západní výzvědné služby a jejich infiltrace československými agenty, in: Soudobé dějiny [online], roč. 10, 2003, č. 4, s. 487-518, [viděno 22. 3. 2017], ISSN 1210-7050.

³² Rozhovor s PhDr. Hložkem, únor 2017.

4 Partyzán Pavel Hložek

Okupace Československa nacistickým vojskem zastihla Pavla Hložka v Praze. Bylo zatčeno několik jeho přátel a blízkých známých, smiž se údajně téměř denně stýkal v kavárně Bajkal v Dejvicích (nynější UDA). Mezi prvními zatčenými byl podle jeho výpovědi redaktor Horský a tajemník spořitelny v Dejvicích Pacák, kteří zůstali až do konce okupace internováni v koncentračním táboře Dachau³³. Zřejmě proto, že začalo docházet k zatýkání, se rozhodl odejít z Prahy.

Po odchodu v roce 1939 se vrátil zpět do středočeských Jabkenic (některé dobové prameny uvádějí název Jablkynice). Ty se rozkládají asi 18 km od Mladé Boleslavi a asi 12 km od Hložkových rodných Čachovic. Podle Hložkových pamětí bylo zatýkání nacistickými okupanty hlavním důvodem jeho odjezdu do středočeských Jabkenic.³⁴ Po svém příchodu do Jabkenic se seznamuje s Ivo Ulmannem, který je zřejmě považován za iniciátora jabkenického odboje. V Hložkově životě sehraje významnou roli, neboť se společně zapojí do československého odboje.³⁵

Podle záznamu se v roce 1941 sešel s Janem Francem³⁶. Cílem tohoto setkání bylo vybudování odbojové organizace, která by vedla až k ozbrojenému povstání. Tato organizace zřejmě zjišťovala sílu německých vojsk v mladoboleslavském regionu.

³³Koncentrační tábor Dachau byl otevřen v roce 1933 jako první nacistický koncentrační tábor. Nacházel se v Německu, přesněji v jižním Bavorsku nedaleko Mnichova. Primárně byl určen pro politické vězně a „nepřátelé“ německé NSDAP. Postupem času byli do tábora posíláni také odpůrci režimu, homosexuálové nebo Židé. V táboře byly na věznicích prováděny lékařské experimenty. Z důvodu špatných životních podmínek vypukla v roce 1944 v KT Dachau epidemie tyfu, na který zemřelo přes tisíc vězňů. Koncentrační tábor Dachau byl osvobozen 29. dubna 1945 americkou armádou. Dnes toto místo slouží jako památník vězňům a obětem tábora. *1933-1945: History of the Dachau Concentration Camp. KZ-Gedenkstätte Dachau*[online], [viděno 15. 2. 2017], dostupné z: http://www.kz-gedenkstaette-dachau.de/History_1933-1945.html

³⁴HLOŽEK, Pavel. *Vzpomínky na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-45*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálů děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

³⁵Ivo Ulmann působil pod Hložkovým vedením nejen jako velitel jedné ze skupin jabkenických partyzánů, ale zřejmě právě on může za rozpad jejich společné živnosti a následného vyloučení P. Hložka z KSČ v 60. letech. Ze strany byl vyloučen i Ulmann. Ten se však na rozdíl od P. Hložka stal tzv. antikomunistou. Pavel i nadále zůstal věrný socialistické ideologii. Čerpáno z informací od PhDr. Josefa Hložka, Ph.D.

³⁶Jan Franc vedl odbojovou skupinu v Mladé Boleslavi, která se spojila s mladoboleslavskou Gardovou skautskou odbojovou skupinou. Společně byly součástí Severočeského odbojového hnutí. V březnu roku 1945 byl spolu s dalšími členy skupiny zatčen a uvězněn v mladoboleslavské policejní věznici. O několik dní později pak převezen do Terezína, přesněji Malá pevnost Terezín. Zemřel 24. května 1945. *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu*. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002.

Partyzáni měli také za úkol propagovat vojenskou sílu Rudé armády, což mělo ve prospěch odboje ovlivňovat lidi, kterých se zmocňovala bezmoc z nacistické okupace.³⁷ Pro odbojovou činnost bylo důležité, aby lidé nepropadali strachu a zoufalství.

Počátky odbojové činnosti Pavla Hložka se pravděpodobně datují k roku 1939, kdy dostal zřejmě od mladoboleslavské odbojové organizace za úkol utvořit systém tří odbojových skupin pod názvem „Mladá Boleslav – venkov“. Velitele těchto tří složek určil pravděpodobně sám Pavel Hložek. Byli jimi jeho bratr Josef Hložek ze Sloupče u Nymburka, Ivo Ulmann z Ovčáren u Jabkenic, se který m se seznámil po svém příchodu z Prahy v roce 1939, a Václav Hůlka, dělník ASAPu (Akciová společnost pro automobilový průmysl – dnes Škoda Auto a. s.) v Mladé Boleslavi. Toho si vybral zřejmě kvůli jeho zaměstnání v ASAPu, který nacisté využívali pro výrobu součástí aut a letadel pro německý Wehrmacht. Údajně měli všichni tři velitelé za úkol vytvořit další protifašistické skupiny v Mladé Boleslavi a jejím okolí, Josef Hložek na Nymbursku a Milovicku, Ivo Ulmann v Mladé Boleslavi, Jičíně a Nymburku a Václav Hůlka v tehdejší ASAPu v Mladé Boleslavi. Díky tomuto systému se celkový počet členů pozdější partyzánské skupiny Jabkenice rozrostl až na číslo 78.³⁸

Podle zprávy navázal Pavel Hložek v roce 1942 kontakt s profesorem Vladislavem Štěrbou³⁹ a majorem Heřmanem Kuchtou⁴⁰, kteří oba pocházeli z Mladé Boleslavi. Od nich dostal za úkol pokusit se navázat spojení se zahraničním odbojem, přesněji s Moskvou, což se mu také podařilo. Prokazatelně se tak jednalo o komunistický odboj. Kontakt s Moskvou podle jeho výpovědi navázal až v Kladně, kde se seznámil s kladenský m velitelem odbojové organizace Josefem Škachem. Dne 13. května 1943 došlo v Jabkenicích k první schůzce organizátorů mladoboleslavského

³⁷HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálů děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

³⁸HLOŽEK, Pavel. *Vzpomínky na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-45*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálů děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

³⁹ Vladislav Štěrba byl profesorem Zemské průmyslové školy v Mladé Boleslavi. Po zhroucení Krajského velitelství Obrany národa v Mladé Boleslavi (pozn. síť vojenského protinacistického odboje s napojením na Hlavní velitelství v Praze) se V. Štěrba snažil spojit se sítí Sokola a dalšími činnými organizacemi. Sokolská organizace byla ale na přelomu let 1941-1942 zcela zničena. Na podzim 1942 V. Štěrba oslovil také H. Kuchtou, který se k jeho činnosti připojil. *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu*. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002.

⁴⁰ Heřman Kuchta byl člen odbojové skupiny Lípa v Mladé Boleslavi. Po její likvidaci se připojil ke skupině V. Štěrby, kde byl pověřen vybudováním nové vojenské organizace. Patřil k vůdčím osobnostem v Mladoboleslavském odboji. *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu*. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002.

odboje Heřmana Kuchty, Vladislava Štěrbu a Pavla Hložka s kladenský m velitelem odboje Josefem Škachem. V tomto složení se odbojáři sešli ještě několikrát.⁴¹

Na schůzkách pak bylo podle výpovědi Hložka ujednáno, že celé severočeské podzemní hnutí bude nadále napojeno přes Kladno na Moskvu, a to na organizaci Maxim Gorkij⁴², později pak na sovětskou organizaci Slovenská vzájemná obrana (SVO). Hlavním cílem jedné ze schůzek bylo ujednání o vytvoření partyzánské skupiny pro destrukční práce, sabotážní a bojovou činnost. Vedoucí představitelé mladoboleslavského odboje se také domluvili na opětovných setkáních, které se konaly každé tři měsíce.

Na jedné z dalších schůzek mimo jiné také dojednali, že bude opatřen tajný úkryt pro československého parašutistu a člena komunistické strany Procházku, kterého vyslala sovětská armáda z Moskvy. Ačkoliv Hložkovi muži úkryt opatřili, k přemístění Procházky na Jabkenicko nedošlo, protože byl mezitím zatčen.“⁴³

Jak je uvedeno, na schůzce také sjednali, že se stávající odbojové organizace na Jabkenicku přebudují na partyzánskou jednotku. Ta měla za úkol nejen provádět destrukční práce, ale také měla rozvinout zpravodajskou činnost. Sám P. Hložek podle svých slov působil jako kurýrní spojka mezi Heřmanem Kuchtou z Mladé Boleslavi a Josefem Škachem z Kladna, a to až do roku 1944.⁴⁴

Společně se sokolskou sítí Vladislava Štěrbu, skupinou Stráž obrany státu, vedenou Milošem Mejsnarem⁴⁵, severočeskou organizací Heřmana Kuchty a dalšími vytvářel ilegální organizaci tzv. Severočeské revoluční národní podzemní hnutí (dále SRNPH), které mělo připravit vojenské a politické složky pro převzetí moci v květnu 1945.

⁴¹ HLOŽEK, Pavel. *Vzpomínky na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-45*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálů děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁴² Organizace byla pojmenována po ruském spisovateli, básníkovi a revolucionáři Maximu Gorkém, který byl pro svou politickou angažovanost na straně sovětských bolševiků vyzdvihován a využíván sovětskou propagandou.

⁴³ HLOŽEK, Pavel. *Vzpomínky na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-45*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálů děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁴⁴ *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu*. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002. str. 46.

⁴⁵ Miloš Mejsnar byl velitelem Stráže obrany státu, známé pod zkratkou SOS. S Vladislavem Štěrbou se po spojení sokolské sítě se skupinou SOS dohodl na koordinaci odbojové činnosti. Štěrba organizoval severní část mladoboleslavského odboje a Mejsnar měl na starosti jeho jižní polovinu. *Odboj na Mladoboleslavsku 1939-1945: obraz historie domácího odboje v Pojizeří*. Mladá Boleslav: Český svaz bojovníků za svobodu-historicko-dokumentační komise Mladá Boleslav, 1995. str. 10-16.

V druhé polovině 1943 navštívili podle záznamů H. Kuchtu zástupci organizace Střed z Brandýsa nad Labem, kteří prý měli napojení na zahraničí, respektive Moskvu a Londýn. P. Hložek podle svých slov okamžitě informoval J. Škacha v Kladně a společně se domluvili na distancování se od majora Kuchty. Udělali tak zřejmě ze strachu, že jde o podvrh, a také proto, že v ujednání ze dne 13. května 1945 stálo, že nebudou hledat jiné spojení než na Moskvu. Jejich obavy byly oprávněné, neboť podle dochovaných sepsaných vzpomínek P. Hložka byli major Kuchta s profesorem Štěrbou a dalšími členy jejich skupin o několik dní později zatčeni.⁴⁶

Na základě ujednání z 13. května 1943 vytvořil P. Hložek na Jabkenicku partyzánskou jednotku. Oddílům, které spadaly do Hložkovy jednotky, veleli: Josef Folprecht, Vladimír Macoun, Josef Vošvrda, Rudolf Táborský a Vratislav Bartoň. Ivo Ulmann, Josef Hložek a Václav Hůlka již oddílům veleli (uvedeno výše). V první polovině roku 1944 P. Hložek úzce spolupracoval se SRNPH. Po zatčení vedoucích činitelů SRNPH postupoval podle svých slov několik měsíců sám. Z původního počtu 25 mužů se oddíl na jaře 1945 rozrostl na přibližně 300 mužů, později až na 900 mužů.⁴⁷ Nutno ale zmínit, že řada z nich se stala partyzány až na konci války a to z nejrůznějších důvodů. Nedílnou součástí jejich poválečných aktivit se stalo násilí a značně represivní přístup především vůči německy mluvícím osobám.

⁴⁶HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálů děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁴⁷Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem. Mladá Boleslav. 25. července 1945.

4.1 Aktivity Pavla Hložka a jeho partyzánů

Mezi hlavní aktivity partyzánů patřilo zajišťování zbraní, střeliva, munice a vojenské techniky a zabránění jejich použití ze strany nacistického Německa. Tyto zbraně apod. mohli partyzáni využít pro vlastní bojové akce. Druhou nejčastější aktivitou partyzánů bylo osvobozování zajatých nacistickými vojáky.

Za okupace tento partyzánský oddíl prováděl především destrukční akce a způsoboval různé sabotáže a diverze proti německé straně. Oddíl například rozložil na několika místech na železniční trati nálože, což způsobilo vykolejení vlaku s německými vojáky. Partyzánská skupina zničila i skladiště wehrmachtu v cukrovaru na Vlkavě.⁴⁸ Také se jí podařilo přerušit telefonní spojení, a to u Kosmonos, Mnichova Hradiště, Skalska a Mšena.⁴⁹

Ráno 30. dubna 1945 přijeli na příkaz Pavla Hložka členové jeho skupiny na dvůr Ovčárny, který je od Ledec vzdálen necelé tři kilometry. Na toto místo se začali sjíždět členové severočeského podzemního hnutí, kterému veleli P. Hložek, mjr. H. Kuchta a prof. V. Štěrba. Ti podle výpovědi připravili plány na přepadení muničního skladiště v Ledcích, na Jiváku, mladoboleslavské věznice a na odzbrojení Werkschutzu (volně přeloženo jako německá podniková stráž) ASAPu.⁵⁰

Velitelé s členy skupiny cvičili ostrou střelbu ručními granáty a pancéřovými pěstmi. Jelikož byly ale dlouho skrývané zbraně po vykopání nepoužitelné, byli Hložkovi muži nuceni upustit od velkých akcí a prozatím provádět pouze menší odbojové akce, díky nimž si zbraně na velké výpady znovu pořizovali.⁵¹

Mezi úspěšné diverzní akce lze také zařadit přepadení německých muničních skladů v Ledcích, Pěčicích, Seleticích a Loučeni. Dne 2. května P. Hložek plánoval se svými muži přepadnout gymnázium v Mladé Boleslavi, které bylo obsazené nacisty, od kterých chtěli Hložkovi muži sehnat zbraně a munici na další destrukční akce a boje. Podle slov samotného velitele Pavla Hložka ale musela být tato akce prozrazena, neboť ulicemi města toho dne procházely až několikanásobně zvýšené hlídky.

⁴⁸*Odboj na Mladoboleslavsku 1939-1945: obraz historie domácího odboje v Pojizeří.* Mladá Boleslav: Český svaz bojovníků za svobodu-historicko-dokumentární komise Mladá Boleslav, 1995. str. 21.

⁴⁹Tamtéž.

⁵⁰HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálu děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁵¹Tamtéž.

Den poté, tedy 3. května 1945, zjistil Josef Hložek, že v nedalekých Luštěnicích stojí ozbrojený sanitní vlak. Několik mužů pod velením Ivo Ulmanna se vypravilo onen vlak přepadnout. Ještě téhož dne se vrátili zpět do Jabkenic i s ukořistěnými zbraněmi.⁵²

Dne 5. května se vypravili do Luštěnic odzbrojit vlak s maďarskými vojáky. Po vyjednávání byli Maďaři ochotni vydat své zbraně a vzdát se. Do Luštěnic však vjely německé jednotky a dostaly se až k nádraží, kde stále byli jabkeničtí partyzáni. Partyzáni se ale spolu s maďarskými vojáky německým jednotkám postavili. Do jabkenického tábora došla od velitele luštěnické skupiny Hýbla zpráva o situaci na nádraží, a tak se P. Hložek rozhodl poslat do Luštěnic další skupiny partyzánů, kteří měli maďarským vojákům pomoci. Tyto skupiny vedli velitelé Mráz a Hůlka. V odpoledních hodinách se vrátil vypravený autobus, který řídil Jan Černý, sprvním padlým. Sám řidič byl podle paměti Pavla Hložka těžce zraněn.⁵³

Mezitím, co část mužů bojovala na luštěnickém nádraží, začali velitelé formovat další jednotky a čety, které vyrazily k Jiváku, kde měli jeho muži přepadnout podle slov P. Hložka rozsáhlý muniční sklad. Takové skladiště se nacházelo nedaleko obce Loučeň u rybníka Jivák. Do boje se podle záznamů připojila také loučeňská odbojová skupina. Od ranních hodin probíhalo vyjednávání s veliteli chorvatské fašistické jednotky, která prováděla ostrahu u skladu. V odpoledních hodinách toho dne se více jak 550 partyzánům podařilo údajně s pomocí chorvatských vojáků nacisty odzbrojit a donutit je kapitulovat. Díky této akci ukořistili další zbraně na následující akci, přesněji to byly dva tanky, 50 kulometů a asi 400 pušek. Kořist si pravděpodobně spolu s loučeňskou skupinou rozdělili. Obsazením muničního skladu na Jiváku partyzáni získali množství munice, kterou mohli použít a pravděpodobně použili v akcích na severu Čech při vysídlování českého pohraničí. Po obsazení skladiště nafty a benzínu na Tuchomi také zabránili dodávkám paliva pro 600 tanků, které byly připravené v nedalekých Milovicích. Je možné, že tím znemožnili nepřítelům použít tyto tanky v květnových bojích o Prahu.⁵⁴

Následující den 6. května 1945 došlo na nedaleké zámku ve Mcelích k ostré přestřelce mezi jabkenickými partyzány a nacistickými vojáky, kteří zde od roku 1944

⁵² HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálu děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ *Odboj na Mladoboleslavsku 1939-1945: obraz historie domácího odboje v Pojizeří*. Mladá Boleslav: Český svaz bojovníků za svobodu-historicko-dokumentární komise Mladá Boleslav, 1995. str. 36.

bydleli. Cílem bylo osvobodit partyzány zajaté z předchozích výpadů. Po boji bylo osvobozeno 25 členů odboje a byla sjednána kapitulace německých posádek z Ledec, Seletic, Košíku a Mcel. Podle záznamu zprávy Hložkovi muži odvedli zajatce do Mcel, ale došlo k omylu a zajatci dovedli do nedalekých Jabkenic. Velitel Hložek vydal příkaz k přesunu zajatců do Mcel, ale z neznámých důvodů je hlídka dovedla do Ledec.⁵⁵

⁵⁵HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálu děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

4.1.1 Boj o Ledce

V Ledcích na přelomu dubna/května 1945 přebývala německá vojenská jednotka, která byla ubytována v místní škole. Ta měla na starost hlídat sovětské zajatce, kteří měli vykládat a nakládat munici z německých vojenských vlaků na ujkovickém nádraží. Poté, co sem partyzánská skupina přivedla německé zajatce, byla tato skupina přepadena a její zajatci osvobozeni a znovu vyzbrojeni. Podle slov P. Hložka došlo k velké přesile jednotek SS, přesný počet však není znám.⁵⁶

Celkem dvanáct mužů, kteří přivedli německé zajatce do Ledec, bylo nemilosrdně zastřeleno. Podle zapsaných vzpomínek Pavla Hložka začalo ten den v obci řádění německých vojáků. Nacisté zřejmě rabovali, ničili a používali násilí na obyvatelích obce. To se ale Ledecký mnelíbilo, proto se později několik mužů postavilo nacistům na odpor.

V tu dobu se do Jabkenic dostala přes spojku zpráva o řádění nacistů v Ledcích, a proto se velitel rozhodl okamžitě odjet do nedaleké vesnice zasáhnout proti nacistům a pomoci tak místním obyvatelům. Podle Hložkových zápisů byla partyzánská hlídka nelidským způsobem postřílena. Na to započalo řádění Němců ve vsi. Do Jabkenic došla zpráva o přesile jednotek SS, které měly k dispozici přibližně deset tanků. Tyto tanky přijížděly každou chvíli z jiné strany. Jednou od Rejšic, pak od Mcel, Ledců a pak zase od Loučeně. Podle vzpomínek P. Hložka přicházely tyto zprávy neustále přes řetěz stejných lidí. Jednalo se zřejmě tedy o zradu partyzánů pramenící z vlastních řad. I přesto se ale Hložek rozhodl pomoci obyvatelům Ledec, a i se svou skupinou se vydal místním na pomoc.⁵⁷

Skupina 700 partyzánů prošla Pěčicemi a Semčicemi až k lesu u Ledců. V lese podle dochovaných zpráv narazila na svou hlídku, od které se dozvěděla, že padl velitel Mráz, který vedl muže v boji proti nacistům o několik dní dříve na nádraží v Luštěnicích. Poté, co pátrací hlídka nahlásila, jaká je v obci obsazené nacisty situace, rozhodl se velitel obci obklíčit. Všechny muže rozdělil do tří skupin. Každá skupina šla jiným směrem k Ledcům. První skupina, kterou vedl Ivo Ulmann, se podle záznamů

⁵⁶ HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálu děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁵⁷ Tamtéž.

doslova prostřelila až k ledeckému mlýnu druhá skupina spolu s chorvatskými spojenci pronikla do vsi středem a Pavel Hložek se svou skupinou dostal až k místnímu hřišti.⁵⁸

Po nelitostném boji se ale partyzánům podařilo německé jednotky odzbrojit a zajmout. Získanými zbraněmi vyzbrojili osvobozené sovětské zajatce, kteří se ke skupinám českých bojovníků přidali. Ještě ten den, jak je uvedeno v zápisu, měli být zajatí Němci převezeni do Mcel, kde stále byli ostatní zajatí. Se zajatci dojeli až do Pěčic, odkud se ale museli vrátit zpět do Ledec, protože jim bylo nahlášeno, že se k nim blíží německá ozbrojená jednotka. Navrátilí se němečtí zajatci byli zavřeni opět v ledecké obecné škole.⁵⁹

Následujícího dne 7. května 1945 se zajatci znovu za doprovodu strážníky vydali pěšky do Mcel. Vydali se směrem k Prodašicím, ale za křižovatkou mezi Ledcemi, Prodašicemi a Ujkovicemi od lesa vyjel pancéřový vůz. Čeští bojovníci se domnívali, že jsou to jejich spojenci, neboť viděli vpředu dva civilisty, kteří na eskortu volali, aby nestřelili, že jsou to Češi. Jednalo se ale o past. Pancéřový vůz byl německý, a když to strážní průvodu zjistili, zaujali okamžitě střelecké pozice. Nacisté začali palbu opětovat a několik strážných zastřelili. Německým vojákům se podařilo zbytek strážných zajmout a celá výprava včetně s pancéřovým vozem a zajatci odpochovala zpět do Ledec.⁶⁰

Když se blížili k vesnici, začali po okupantech pálit partyzáni, kteří nově přicházeli od lesa. Podle dochovaných dokumentů z vesnice příběh česky mluvící občan, ozbrojený jako partyzán a oznamoval, že v lese je zbytek partyzánů ze Žerčic a Dobrovice. Hložkovi muži po prohledání hájovny zahájili palbu na vesnici. Najednou se ale ocitli v křižovém ohni. Okupanti po nich údajně pálili z lesa i z vesnice. I přes urputný boj o vesnici bylo ale nakonec několik mužů v čele s Pavlem Hložkem zajato.⁶¹

Nacisté partyzánům vzali zbraně a domáhali se toho, aby šli proti vlastním lidem. Někteří muži s tím pod pohrůzkou smrti souhlasili. Ti psychicky silnější odmítli a vzdorovali, a proto byli odvedeni k vedoucímu důstojníkovi nacistů. Tam se Hložek, ač neozbrojen, stále dožadoval německé kapitulace. Během vyjednávání dorazily do vesnice nové posily partyzánů i se z dřívějších bojů získaným tankem, který způsobil u nacistů značný rozruch. Opět začal ostrý boj Hložkových mužů s německými vojáky,

⁵⁸HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálu děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁵⁹Tamtéž.

⁶⁰*Výpis zKroniky obce Ledce*. Ledce. 1981.

⁶¹HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálu děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

kteří se na odbojáře hnali s živými štíty ze zajatých partyzánů. Nacisté se zřejmě překvapení a zaskočení náhlým útokem druhé strany dali na ústup i se svými českými zajatci. Došli až do sedm kilometrů vzdálené Tuchomi, kde svým zajatcům pod pohrůzkou smrti zastřelením přikázali rozpustit jabkenický partyzánský tábor a vydání jejich zbraní. To ale mnozí odmítli a vybrali si raději smrt. Pavel Hložek se i přesto snažil, aby byli v čele s ním propuštěni. V tu chvíli vstoupila údajně do dění Hložkova žena Vilma, která prý nabídla výměnou za československé partyzány 40 německých zajatců a 3 nákladní vozy. Vyjednáváním byla Vilma pověřena pravděpodobně díky své znalosti němčiny. Nacisté nakonec na tuto dohodu přistoupili a z Ledce posléze odešli.⁶²

Po návratu do jabkenického tábora prováděla od 8. května do 10. května 1945 jednotka pročišťování lesa v okolí Jizbic, kde se také setkávají s Rudou armádou. Tímto momentem skončily veškeré odbojové výpady jabkenické partyzánské skupiny. Za těchto bojů padlo celkem 33 partyzánů a 91 příslušníků Wehrmachtu. Zraněno bylo 12 československých bojovníků.⁶³ Po konci činnosti jabkenické partyzánské skupiny odešel Pavel Hložek do Liberce, kde vedl revoluční gardu při „očistě českého pohraničí“. Mnoho členů z jeho partyzánské skupiny odešlo spolu s ním. Ti, kteří neodešli a v Jabkenicích zůstali, byli pověřeni správou lazaretu. Kdo do této skupiny patřil, ale bohužel není známo. Také se neví, pro koho byl tento lazaret zřízen.⁶⁴

⁶²HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno. Za poskytnutí materiálu děkuji Obecnímu úřadu Ledce.

⁶³Tamtéž.

⁶⁴Informace od PhDr. Josefa Hložka, Ph.D.

4.1.2 Vzpomínání na partyzány

Po všech partyzánských bojích, které Jabkeničtí svedli, byli ostatními obyvateli vnímáni jako hrdinové. Zúčastněné obce, mnohdy z vlastní iniciativy, nechaly vystavět pomníky a jiná pietní místa, která by připomínala mladším generacím hrdinské činy příslušníků československého odboje.

Obec Ledce nechala prakticky hned po druhé světové válce vystavět nejen několik menších pomníků za každého padlého obyvatele vesnice, ale také velký pomník padlých za první a druhé světové války. Menší pomníky se nacházejí vždy na místě, kde dotyčný padl. Najdeme je přímo v obci, ale také u osudné křižovatky Ledce-Prodašice, kde padlo celkem 7 bojovníků. Pro Ledce mají taková pietní místa dodnes silný význam. Uctívají tak památku nejen třinácti padlých ledeckých občanů, kteří se zúčastnili bojů s nacisty za svobodu vlasti 7. května 1945, ale všech 33 (některé prameny uvádějí číslo 34) padlých účastníků odboje.

Každoročně v květnu také obec na jejich počest pořádá Národní pout', při které uctívají památku padlých. Místní obyvatelé vzpomínkovou akci zahajují průvodem obcí, který jde od místní školy až k pomníku padlých bojovníků. Tam představitelé města pronesou řeč, ve které připomenou okamžiky boje o obec v květnu 1945. Sbor dobrovolných hasičů položí k pomníku věnec se státními symboly a po dobu projevu představitelů drží čestnou stráž. Poté se celý průvod přesune do místního přírodního divadla, kde sehraje ochotnický spolek OB Ledce-Žerčice divadelní představení. Celá pietní akce končí večer taneční zábavou. O Národní pouti se každý rok píše také v novinách, přesněji v Boleslavském deníku⁶⁵ a také v místním Ledeckém zpravodaji.⁶⁶

I když obec Ledce není jedinou obcí, kde Hložkova skupina zasahovala v boji proti nacismu, čímž chtěla pomoci osvobodit Československo, je nutné připomenout, že je bohužel jedinou obcí, která si boje posledních dnů druhé světové války stále připomíná. Takové vzpomínání na partyzány je v Ledcích velmi pozitivně přijímáno. Každoročně se zde schází desítky lidí, kteří vzpomínají na padlé. Mnozí si tím připomínají také své příbuzné, kteří boje za svobodu nepřežili.

⁶⁵ Článek o Národní pouti z roku 2015: RŮŽKOVÁ, Lucie. Národní poutí v Ledcích ožila památka na květnové padlé. Boleslavský deník[online]. [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: http://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/narodni-pouti-v-ledcich-ozila-pamatka-na-kvetnove-padle.html

⁶⁶ Ledecký zpravodaj. Ledce: 2005, 3(1).

Vytváření takovýchto pietních míst je jeden z důležitých kroků k vytváření kolektivní paměti.⁶⁷ Je nutné se ale zamyslet nad tím, jaký je skutečný obraz hrdinů. V očích mnoha lidí byli a stále jsou Hložkovi muži vnímáni za osvoboditele obce. Svůj podíl na tom jisto jistě bezesporu měli. Zajímavé by jistě bylo zjištění, kolik původních obyvatel a kolik nynějších obyvatel má povědomí o pozdější činnosti těchto domnělých hrdinů. Při pietních akcích představitelé obce pravděpodobně vyzdvihují pouze heroické skutky Hložkovy skupiny. Nemluví se a zřejmě se dodnes nemluví o obětech násilí na straně německého vojska. Je zdůrazňován národní charakter boje. Vzpomíná se tedy pouze na československé bojovníky proti okupantům, nikde se však neuvádí jediné jméno padlého příslušníka Wehrmachtu, ale ani lidí německého původu, kteří pomáhali odbojářům, jako byla například Hložkova žena Vilma.

⁶⁷ Projekt kolektivní paměti od francouzského historika Pierra Nora *Les Lieux de Mémoire* (volně přeloženo jako Místa paměti). V České republice je jednou z obdob Projekt SVUČ „Místa paměti“, dostupné z: <http://khi.fp.tul.cz/cs/veda-avyzkum/svu-2016>

5 Liberec na konci války

Otázka odplaty na německém obyvatelstvu vyvstala již v roce 1943, kdy bylo rozhodnuto o vysídlení německy mluvících. Mezi představiteli Československa panovala shoda o kolektivní vině všech příslušníků německé skupiny, která by měla být odčiněna. Československo také patřilo mezi země, které postupovaly vůči válečným zločincům, stoupcům nacionálního socialismu či kolaborantům velmi tvrdě. Jak bude s tzv. neslovanskými menšinami a jinými nepřáteli státu zacházeno, bylo zakotveno v VIII. a IX. kapitole Košického vládního programu z 5. dubna 1945.⁶⁸ Z toho je patrné, že myšlenky o odplatě existovaly ještě před koncem válečného konfliktu. V poválečných represích šlo hlavně o určení osob, které měly být potrestány. Za tzv. státně nespolehlivé obyvatelstvo byli považováni představitelé okupační moci či kolaboranti.⁶⁹

Na konci války v českých zemích, a především v českém pohraničí, pobývalo značné množství německého obyvatelstva. Byli to příslušníci německé branné moci, ale také starousedlíci, kteří v Československu žili ještě před Mnichovskou dohodou v roce 1939. Zjistit, kolik přesně na konci druhé světové války pobývalo na území Československa německy mluvících obyvatel, je velmi obtížné. Uvádí se však, že zde na přelomu dubna a května 1945 žilo až 4,5 milionů německy mluvících.⁷⁰

Podle slov Tomáše Staňka vlna odporu a zášti vůči Němcům a všemu německému zasáhla prakticky všechny vrstvy české společnosti. Za nekompromisní zúčtování s nacisty a rychlé vysídlení co největšího počtu Němců se stavěly všechny politické síly, obzvláště pak národní socialisté a komunisté.⁷¹ Odsun německy mluvících obyvatel také podporoval prezident republiky Edvard Beneš: „Bude třeba nově formovat politické strany a zredukovat jejich počet proti době předválečné, nově vytvářet poměr Čechů a Slováků a vylikvidovat zejména nekompromisně Němce v zemích českých a Maďary na Slovensku, jen jejich likvidace ta dá v zájmu jednotného

⁶⁸STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945: Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v Českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu – srpnu 1945*. Praha: Ise, 1996, 231 s. ISBN 80-85241-99-4. str. 9.

⁶⁹Tamtéž, str. 6.

⁷⁰Tamtéž, str. 20.

⁷¹STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, 366 s. Sešity ÚSD AV ČR. ISBN 80-7285-062-8. str. 13.

národního státu Čechů a Slováků vůbec provést. Heslem našim budíž: definitivně odgermanizovat naši vlast, kulturně, hospodářsky, politicky.⁷²

Mimosoudní perzekuce se plošně dotýkaly všech lidí, kteří byli podezřelými nebo přímo provinilými ze skutků spáchaných za války. Těmto lidem byla často omezována občanská a politická práva a svoboda, byli diskriminováni v oblasti kultury, sociální a profesní sféry. Stávalo se také, že byli preventivně zatýkáni a internováni. Často také docházelo k perzekuci na základě příslušnosti k určité skupině, ať už etnické, jazykové či národnostní. Platila zde tzv. kolektivní vina Němců. Ne jinak tomu bylo i v Liberci. Jedno takové sběrné středisko bylo roku 1945 zřízeno také v Liberci, a to na dnešní Husově ulici. Jednalo se o přebudování stávajících prostor, kde byli za okupace internováni příslušníci pracovní organizace TODT (organizace budující vojenská stavební zařízení) a později francouzští zajatci.⁷³ Do tohoto tábora byli odváděni lidé, kteří byli vyšetřováni podle tzv. velkého retribučního dekretu⁷⁴, osoby, které měly zakázáno opustit z různých důvodů určité místo a také německé rodiny, které byly vystěhovány ze svých bytů za účelem odsunu do okupačních zón Německa.⁷⁵ Život ve středisku probíhal podle různých nařízení, příkazů a zákazů. Nařízení, která platila v libereckém sběrném táboře, mohla připomínat řád, který obecně platil v koncentračních táborech nacistické říše. Důležitým bodem v řádu tábora byla hygiena, což bylo jistě preventivní opatření proti různým nemocem. Stravování bylo v táboře společné a na jeho přípravě se podíleli internovaní. O práci v kuchyni byl mezi příslušníky tábora zájem, jednalo se o privilegované zaměstnání.⁷⁶

Liberec byl bývalým hlavním městem Říšské župy Sudety. Drtivá většina československých obyvatel zastávala názor o kolektivní vině všech Němců a stála si za tím, že musí být odčiněna. Po válce Liberec a okolí ovládla silná antiněmecká nálada, což také odpovídalo celorepublikovému trendu. V tomto období se na území českých zemí setkáváme s činy, které lze označit za násilné excesy a v některých případech za

⁷²1945, 16. května, Praha – Projev prezidenta republiky Edvarda Beneše na Staroměstském náměstí v Praze (výňatky). In: ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed.): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Duben–srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osídlování*. Středokluky 2011. Dokument č. 39.

⁷³LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Oblastní sběrné středisko Liberec*. Rukopis. Nedatováno.

⁷⁴Dekret č. 16/1945 Sb., tzv. velký retribuční dekret se týkal potrestání nacistických zločinců, zrádců, kolaborantů a udavačů.

⁷⁵LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Oblastní sběrné středisko Liberec*. Rukopis. Nedatováno.

⁷⁶Tamtéž.

akty hromadného násilí.⁷⁷ Oběťmi násilných excesů byli ve většině lidé, kteří se v době okupace skutečně nějakým způsobem proti státu provinili. Stávalo se také, že postižení byli i zcela nevinní lidé. Výjimkou nebyli ženy, staří lidé ani děti.⁷⁸ Jeden z nejznámějších případů tohoto typu je osud Rudolfa Rottera a jeho rodiny.⁷⁹

Násilný ch činů se mnohdy dopouštěli lidé, kteří si chtěli s postiženými vyřídit své osobní účty nebo toužili po jejich majetku.⁸⁰ Na Liberecku nalezneme nositele a šířitele tohoto vyhroceného nacionalismu mezi oficiálními představiteli města, běžnými obyvateli, ať už mezi starousedlíky, kterých po válce žilo v Liberci jen velmi nepatrné množství, nebo nově příchozími obyvateli. Velmi negativní roli hrály revoluční gardy.⁸¹

Souběžně s vysídlením německy mluvícího obyvatelstva probíhá také znovuosídlování českého pohraničí. Jedná se o dva procesy, které spolu neoddělitelně souvisí a navzájem se podmiňují. Lidé, kteří přicházeli znovuosídlovat pohraničí, snadno získávali opuštěné nemovitosti, cennosti a jiný majetek vysídlených Němců.

Výraznou postavou prvních poválečných týdnů či měsíců se v Liberci stal mimo jiné i Pavel Hložek s Rudolfem Rokosem.

⁷⁷ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Násilné činy a „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivém obyvatelstvu*. Rukopis. Nedatováno.

⁷⁸Tamtéž.

⁷⁹O této kauze podrobněji v kapitole Pavel Hložek velitelem revoluční gardy.

⁸⁰LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Násilné činy a „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivém obyvatelstvu*. Rukopis. Nedatováno.

⁸¹Tamtéž.

6 Pavel Hložek velitelem revoluční gardy

Za květnového povstání a pak po osvobození se v Praze utvářely oddíly revolučních gard (dále RG), z nichž vznikly vojensky organizované formace. Chování příslušníků RG bylo často značně neukázněné a vyznačovalo se také krádežemi a někdy i brutálními násilnými akty.⁸² Podle Staňka sice měly revoluční gardy podléhat ministerstvu vnitra, ale v pohraničí se řídily také armádními rozkazy. Plnily tak úkoly vnitřní národní bezpečnosti, což spočívalo v úkonech pořádkové a strážní služby, domovních prohlídkách, pátrání po osobách a zbraních, zatýkání a střežení „nepřátelských“ osob. Gardisté byli přítomni také jako bezpečnostní složka při nuceném vysídlování německého obyvatelstva z českého pohraničí.⁸³

Svou četou o síle 25 mužů utvořil Pavel Hložek 30. března 1945. Na přelomu dubna a května ale počet členů vzrostl na 300 mužů, později až 900 mužů. Na příkaz generála Františka Slunečka⁸⁴ přeorganizoval svou partyzánskou jednotu na revoluční gardu.⁸⁵ Tu vyzbrojil vlastními zbraněmi, ale i zbraněmi, které obdržel od velitelství pluku v Mladé Boleslavi. Sám pak byl členy gardy jmenován plukovníkem.

O několik dní později, přesněji 15. května odjel se svou gardou do severočeského Liberce s převážnou většinou německého obyvatelstva, kde v tu dobu probíhal tzv. divoký odsun. Po příjezdu RG Pavla Hložka do Liberce se měl P. Hložek hlásit u velitele Kadláčka. Poté se jednotka ubytovala zčásti v hotelu Winkler (dnešní Palác Nisa) nacházející se na Soukenného náměstí, a také v Rudolfově škole, což je

⁸² STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, 366 s. Sešity ÚSD AV ČR. ISBN 80-7285-062-8. str. 17–18.

⁸³ STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945: Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v Českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu – srpnu 1945*. Praha: Ise, 1996, 231 s. ISBN 80-85241-99-4. str. 22.

⁸⁴ Generál František Slunečko, znám pod krycím jménem Alex, byl členem Obrany národa. Zastupoval strukturu domácího protinacistického odboje po uvěznění generála Zdeňka Nováka gestapem. Generál Slunečko-Alex pracoval v podzemním hnutí, které mělo za úkol seskupit všechny vojenské síly k revolučnímu zásahu proti nacistickému Německu. *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu*. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002. Generál Slunečko také v dubnu 1945 navázal spojení se sovětskou zpravodajskou skupinou, která se nacházela v okrese Česká Lípa. VALIŠ, Z.: *Divizní generál František Slunečko*, In: *Vojenské rozhledy* 2001, č. 2.

⁸⁵ „Po strážce vojenské opíral oddíl RG své existenční oprávnění o přípis velitelství gen. Alexe ze dne 19. 5. 1945 (příl. č. 1), dle kterého měl fungovati jako pomocný vojenský útvar.“ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, zpráva: *Revoluční garda v Liberci – činnost*.

dnešní ZŠ 5. května na Masarykově třídě. Garda měla provádět především čistky okolních lesů a osad, hlídkování po ulicích a asistovat u vysídlení německy mluvících obyvatel.

V té době do Liberce přicházeli lidé, kteří neměli vždy ty nejlepší úmysly. Typickými představiteli ozbrojených gard byli ve většině případů mladší muži s nižším vzděláním, kteří pocházeli ze slabších sociálních vrstev a inklinovali k dobrodružnému způsobu života.⁸⁶ Kázeň a smysl pro zodpovědnost byla mezi příslušníky uvolněna. Majetek Němců a jiných nepřátel, který nacisté na začátku okupace mnohým československým obyvatelům ukradli, mnohdy přešel do soukromého vlastnictví, respektive do rukou příslušníků revolučních gard.

Příslušníci tzv. policejního oddílu, který vznikl při revoluční gardě na příkaz Hložka, konali službu v civilu a měli možnost volného pohybu, což se nelíbilo členům RG Hložka. Docházelo mezi nimi častěji k rozporům a potyčkám. Na základě toho se oddíl dr. Rokose odstěhoval do budovy bývalé SD v Jablonecké ulici č. p. 22., kde sídlila za druhé světové války služebna Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba) pro liberecký region⁸⁷ Tam byla také zřízena věznice, která se stala místem utrpení. Tento policejní oddíl mohl provádět domovní prohlídky a zatýkání provinilých či podezřelých osob.⁸⁸

Revoluční gardy vznikaly původně na příkaz ministerstva vnitra. Byly zřizovány jako pomocné ozbrojené oddíly, které měly zajišťovat bezpečnost v pohraničních oblastech československého státu.⁸⁹ Často se tak ale nedělo. Podle dostupných hlášení, které jsou uloženy v Archivu bezpečnostních složek v Praze, byla činnost revolučních gard do značné míry rozvratná a kořistnická. Samotný vztah mezi vojáky a gardisty byl pak nepřátelský.⁹⁰ Během vysídlování německy mluvících obyvatel z českého pohraničí docházelo ke zvýšené kriminalitě. Vysídlování doprovázelo rabování, fyzické i psychické týrání, ale i znásilňování.⁹¹

⁸⁶ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Násilné činy a „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivém obyvatelstvu*. Rukopis.

⁸⁷ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, zpráva Ministerstva vnitra, odbor pro politické zpravodajství, 22. července 1945, Praha.

⁸⁸ K tomu více viz 6.1 Činnost Rudolfa Rokose.

⁸⁹ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Osvobození Liberce a obnovení státní správy*. Rukopis.

⁹⁰ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, zápis velitele úseku Liberec špkt. Josefa Ulricha, 4. 6. 1945, Liberec.

⁹¹ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Osvobození Liberce a obnovení státní správy*. Rukopis.

Podle Josefa Ulricha byl sám Pavel Hložek ale svými muži vnímán jako člověk čestný a poctivý, s nejlepšími ideály, který ale podle něj nestačil zvládnout počet 1300 lidí z původních 20 gardistů.⁹² Tvrzení, že všichni členové revoluční gardy Pavla Hložka měli zkušenosti z odboje, je značně přehnané. Řada z nich se podle slov samotného Hložka stala partyzány až krátce před květnovou revolucí nebo dokonce až po ní.⁹³ Členové si často osobovali pravomoc, která jim nepříslušela. To pak dávalo podnět k různým stížnostem. Situace se poté vyhrotila natolik, že kdekdo si nárokoval právo konat domovní prohlídky, zatýkat a soudit apod.

Pro ilustraci uvedme několik kontroverzních, v mnoha ohledech kriminálních činů, kterých se Hložkovi gardisté dopustili. Jeho jednotka zabavovala zlaté a stříbrné předměty na shromaždišti pro transporty vystěhovaných do zahraničí. Samotné odebrání prováděla vojenská jednotka. Četa P. Hložka držela stráž u kufrů, ve kterých byly tyto cenné předměty uskladňovány. Po skončení prohlídek odváželi zlato a stříbro do hotelu Winkler, kde byly uloženy ve sklepě a hlídány strážnými.

Cenné předměty německy mluvícího obyvatelstva, které byly odebrány, uložili do sběrného tábora v hotelu Winkler. Odborník poté předměty roztřídil na zlato a stříbro zvlášť. Tyto předměty poté přesunuli do Prahy na Malostranské náměstí státní pokladně.⁹⁴ Celkem odevzdali údajně přes 280 kg zlata a stříbra.

Dne 22. května 1945 prováděla skupina Pavla Hložka čistku v centru města, respektive ve Fügnerově a tehdejší Vídeňské ulici (dnešní Moskevská ulice), na Soukenném náměstí a v Nádražní ulici. Členové skupiny zastavovali chodce a žádali po nich osobní doklady. Podezřelé osoby zatýkali a prohledávali. K odporu vůči činnosti revolučních gard docházelo nejen ze strany německy mluvících obyvatel, ale také ze stran českých obyvatel. Je znám případ, kdy při takové kontrole byly zastřeleny dvě osoby německé národnosti a jedna osoba české národnosti.⁹⁵

Po této události byla akce zastavena a zakázána plukovníkem Lykovem, velitelem liberecké ruské armády. Ten tuto akci odsoudil natolik, že chtěl dokonce

⁹² Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, zápis velitele úseku Liberec špkt. Josefa Ulricha, 4. 6. 1945, Liberec.

⁹³ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Osvobození Liberce a obnovení státní správy*. Rukopis.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, zápis poměrů v Liberci.

přistoupit k odvetným zákrokům proti této partyzánské skupině. K žádným opatřením ale nedošlo a proti P. Hložkovi a jeho skupině nebylo nijak zakročeno.⁹⁶

V protokolu z 23. července 1945 Hložek uvádí, že na jeho příkaz byl otevřen obchod s obuví, které nutně potřeboval pro své mužstvo, poněvadž později měla garda provádět čistku lesa. Uvádí, že odebral asi 150 párů bot, které následně rozdělil mezi mužstvo. Poté byl obchod znovu zapečetěn.⁹⁷ Také uvádí, že jeho působením bylo vystěhováno na 8 450 německých obyvatel. Ti se měli dostavit do stanovené lhůty do městských lázní. S sebou si mohli vzít zavazadlo vážící maximálně 30 kg. Všechna zavazadla byla na místě určení prohlížena a kontrolována.⁹⁸ Sám Pavel Hložek v protokolu, který byl sepsán v Úřadu národní bezpečnosti v Liberci dne 20. července 1945, uvedl, že po této akci již nevydal rozkaz provádět prohlídky a zabavovat cenné předměty. Pokud se tak stalo, mělo být tak učiněno bez jeho vědomí a příkazů.⁹⁹

Násilí se členové gardy dopouštěli nejčastěji na domnělých válečných zločincích a kolaborantech, na německy mluvícím obyvatelstvu, postižení násilím byli také zcela nevinní lidé, včetně žen, dětí a starých lidí. Oběťmi násilí se mnohdy stali také antifašisté, tedy lidé, kteří vystupovali proti německému nacionalismu. Mezi nejznámější případy, kdy byli atakováni německí antifašisté, bezesporu patří případ rodiny Rudolfa Rottera.¹⁰⁰

V noci z 19. června na 20. června 1945 byla spáchána hromadná vražda osmi lidí v rodině libereckého antifašisty Rudolfa Rottera¹⁰¹. Toto řádění se nevyhnulo ani ženám a dětem, zavražděna byla Rudolfova manželka, dcera a tchyně. Rottera pravděpodobně odvěkli před vykonáním vraždy do Jablonecké ulice 22, kde měl tzv. policejní oddíl zřízenou místnost k výslechu a také vězení. Spolu s výše uvedenými oběťmi bylo údajně zavražděno ještě pět dalších lidí, kteří v tu dobu pobývali v domě Rudolfa Rottera. Tu noc tedy násilně zemřelo pravděpodobně osm lidí. Smrt to byla

⁹⁶ Archiv bezpečnostních složek, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 23. července 1945, Mladá Boleslav.

⁹⁷ Archiv bezpečnostních složek, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 23. července 1945, Mladá Boleslav.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Násilné činy a „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivému obyvatelstvu*. Rukopis.

¹⁰¹ Místa, kde se odehrávaly násilné akty především na německých obyvatelích Liberce, se zabývá projekt „Místa paměti“. Tento projekt seznamuje čtenáře s nejznámějšími i méně známými událostmi, které se staly v ulicích Liberce.

Projekt SVUČ 2016 „Místa paměti“, dostupné z: <http://khi.fp.tul.cz/cs/veda-avyzkum/svu-2016>

velmi brutální, neboť oběti byly částečně zardoušeny a poté údajně pobity sekerou.¹⁰² Poté Rudolfa Rottera s dalšími osobami gardisté pravděpodobně předali „bojové skupině SKUTEČ“. Všechny zajaté pravděpodobně zastřelili u turistické chaty Smědava, kde byli také údajně pohřbeni v hromadném hrobě. Nutno ovšem podotknout, že tělo Rudolfa Rottera i přes nařízenou exhumaci v roce 1946 nalezeno nebylo. Vyšetřovatelé se nejprve domnívali, že vraždu vykonali profesionální zločinci nebo němečtí nacionální socialisté, to že vraždu spáchali zřejmě příslušníci RG, bylo jasné až v průběhu jejího vyšetřování.¹⁰³ Příbuzní rodiny Rotterovy také žádali příslušné instituce o opětovné vyšetřování spáchaného činu. Ze zprávy je ale patrné, že se jim nedostávalo žádných odpovědí. Příbuzní dokonce ani netušili, zda Rudolf Rotter přežil běsnění revoluční gardy, či ne.¹⁰⁴

¹⁰² Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Zpráva Jana Soukupa ze dne 30. ledna 1953.

¹⁰³ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Osvobození Liberce a obnovení státní správy*. Rukopis.

¹⁰⁴ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Žádost o prošetření vraždy Rudolfa Rottera, 21. června 1947.

6.1 Činnost Rudolfa Rokose

Důležitou roli v životě Pavla Hložka sehrál Rudolf Rokos. Narodil se 8. října 1909 v Libkovicích.¹⁰⁵ V předválečném období se živil jako nákupčí uměleckých výrobků ze dřeva. Než se přidal ke skupině partyzánů Pavla Hložka, bydlel i se svou rodinou (manželkou a dcerou) v Mladé Boleslavi.¹⁰⁶ Jeho otec pracoval jako horník v Lomu u Mostu. Rudolf Rokos absolvoval obecnou školu v Lomu, poté reálné gymnázium v Duchcově. Následně studoval právní fakultu, ale z finančních důvodů studium nedokončil.¹⁰⁷

Podle Hložkových výpovědí se Rudolf Rokos k jabkenickým partyzánům připojil ještě před odchodem do severočeského pohraničí, tedy v době, kdy oddíl ještě pobýval na Mladoboleslavsku. Podle Hložka se Rokos do jeho skupiny zařadil sám a začal okamžitě vykonávat svou službu.¹⁰⁸

Při revoluční gardě byl vytvořen také tzv. policejní (zpravodajský) oddíl. Podkladem pro zřízení policejního oddílu bylo zmocnění Ministerstva vnitra, podepsané plukovníkem Bartíkem¹⁰⁹. Tento oddíl byl oprávněn provádět domovní prohlídky a jiné policejní úkony. Měl úlohu pomocného vojenského útvaru. Tento policejní oddíl byl pod vedením Rudolfa Rokose¹¹⁰, který se ke skupině P. Hložka přidal 6. května 1945. Pod jeho velením vykonával útvar činnost i v době, kdy zde byly již pravidelné bezpečnostní složky.

¹⁰⁵ Dnes již zaniklá obec se nacházela v okrese Duchcov v Ústeckém kraji.

¹⁰⁶ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 20. července 1945. Úřad Národní bezpečnosti v Liberci.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 20. 7. 1945, Liberec. Úřad národní bezpečnosti v Liberci.

¹⁰⁹ Josef Bártík (1897-1968) za první světové války sloužil v rakousko-uherské armádě na italské frontě. Za tzv. první republiky byl členem vojenské zpravodajské služby Hlavního štábu, později se stal přednostou obranné sekce druhého oddělení Hlavního štábu. Na začátku okupace roku 1939 odjel do exilu do Velké Británie, odkud byl plk. Moravcem vyslán do Polska, kde měl za úkol navázat spolupráci s polskou vojenskou zpravodajskou službou. Po vypuknutí války odjel kvůli řízení zpravodajské služby do Francie. Po osvobození ČSR se vrátil zpět do vlasti a pracoval na Politickém zpravodajství Ministerstva vnitra. Po únorovém převratu 1948 byl KSČ zařazen do seznamu „nespolehlivých“ osob a posléze odsouzen za údajné zneužití úřední a služební moci na 5 let do vězení. Odtud byl propuštěn 1953 a v roce 1965 rehabilitován. O 3 roky později zemřel. Čerpáno z: KREISINGER, Pavel: *Životní osudy zpravodajského důstojníka brigádního generála Josefa Bártíka*. Diplomová práce, 2011. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2011.

¹¹⁰ I Rudolf Rokos se nechal oslovovat nepřiměřených titulem, a to plukovníkem revoluční gardy. Mnohými členy revoluční gardy byl také titulován jako doktor, ačkoliv studia práv nedokončil. Čerpáno z: Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Sepsaný protokol s Rudolfem Rokosem.

Na začátku vzniku čítal policejní oddíl asi 30 mužů. Jejich počet byl ale v polovině června 1945 zredukován na 17 mužů, ti měli vykonávat politicko-zpravodajské služby.¹¹¹ Proč byl jejich počet snížen, není známo. Hlavním cílem této skupiny bylo pátrání po organizaci „Werwolf“¹¹² a po jejích členech. Informace pak měl dodávat plukovníku Bartíkovi působícímu na Ministerstvu vnitra.¹¹³

Celý policejní oddíl sídlil v Liberci v Jablonecké ulici, č. p. 22, naproti střední průmyslové škole textilní. V budově se také nacházelo vězení, kde byli vyslýcháni a věznění lidé považováni za státně nespolehlivé osoby. Zatčení zde byli často mučeni a týráni. Jsou známy případy úmrtí na následky násilných výslechů. V Jablonecké ulici zemřel při výslechu MUDr. Bedřich Werner. Ten měl údajně odstraňovat tetování, podle kterého se poznávali příslušníci SS. Ve vězení rovněž zemřeli Otto Bláši a Gustav Benesch, kteří byli ve vězení údajně zastřeleni z důvodu nedovoleného držení zbraní i přes zákaz, který byl policejním oddílem vydán. Ten spočíval v odevzdání zbraní osobami, které byly považovány za nepřátele státu¹¹⁴, ačkoliv písemný záznam tohoto usnesení neexistuje a nikdy neexistoval. Jednalo se pouze o rozhlasovou zprávu obyvatelstvu.¹¹⁵

Činnost tohoto oddílu byla velmi násilnická. O tom vypovídají i zápisy z chování revoluční gardy, respektive policejního oddílu. Podle nich totiž docházelo při výsleších k tlučení holí vyslýchaných nebo vrážení vidliček pod jejich nehty.¹¹⁶ Není vyloučeno, že někteří vězni byli týráni nejen fyzicky, ale také psychicky. Této skupině se mezi obyvateli také říkalo „české gestapo“, což samo evokuje činnost členů. Aby se zamaskovalo takovéto nelidské počínání policejního oddílu, často se do dokumentů o příčinách smrti uváděl jiný důvod úmrtí, např. mozková příhoda apod.¹¹⁷

¹¹¹ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 20. července 1945. Úřad Národní bezpečnosti v Liberci.

¹¹² Organizace Werwolf byla skupina německých záškodníků, která na konci druhé světové a bezprostředně po ní měla páchat partyzánské akce proti nepřátelům Německé říše. CHOCHOLATÝ GRÖGER, Franz: Werwolf: fakta a mý ty, in: *Náš směr* [online], 8. ledna 2010 [viděno 15. 3. 2017], dostupné z: <http://nassmer.blogspot.cz/2010/01/werwolf-fakta-myty.html>

¹¹³ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 20. července 1945. Úřad Národní bezpečnosti v Liberci.

¹¹⁴ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Zpráva o činnosti RG v Liberci.

¹¹⁵ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 21. července 1945. Úřad Národní bezpečnosti v Liberci.

¹¹⁶ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Zpráva o činnosti RG v Liberci.

¹¹⁷ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Poznatky o činnosti Rudolfa Rokose.

Poté, co revoluční garda Pavla Hložka opustila město Liberec, skupina Rudolfa Rokose tam i nadále setrvala. V červenci byl zřejmě za své činy Rokos zatčen a několik dní strávil ve vazbě Krajského soudu v Liberci. Po několika dnech byl převezen do pražské věznice Pankrác, odkud byl ale prý prakticky ihned propuštěn. Z pražského vězení mu údajně pomohl plukovník Bartík, se kterým velmi často Rokos spolupracoval.¹¹⁸ Je známo, že se vrátil zpět do severočeského Liberce, kde pobýval i nadále, o čemž svědčí i fakt, že jej Pavel Hložek minimálně jednou navštívil.¹¹⁹ Osoba Rudolfa Rokose je jistě velmi zajímavým předmětem bližšího zkoumání.

¹¹⁸ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Zpráva Jana Soukupa ze dne 30. ledna 1953.

¹¹⁹ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 20. 7. 1945, Liberec.

7 Situace po zrušení revoluční gardy

Ke dni 17. července 1945 na příkaz ministerstva národní obrany údajně Pavel Hložek rozpustil své oddíly. Tímto dnem měl také zrušit oddíl dr. Rokose, který ale odmítl svůj oddíl rozpustit s tím, že podléhá ministerstvu vnitra a tudíž se nemusí řídit rozkazem Pavla Hložka. Ke konečnému zrušení oddílu došlo až v říjnu 1945.¹²⁰

Po zrušení RG odjel Pavel Hložek zpět do Jabkenic u Mladé Boleslavi. Musel ale často navštěvovat likvidační kancelář, kde se kupily stížnosti bývalých příslušníků Hložkovy revoluční gardy. Lze říct, že zkušenost se členy revoluční gardy vedla místní zaměstnavatele k tomu, že bývalé gardisty odmítali zaměstnat. Tyto stížnosti se často týkaly odmítání bývalých bojovníků v žádostech o volná pracovní místa v Liberci. Podle Hložkových slov byli odmítáni lidé s pochybnou minulostí. Tím můžeme rozumět lidi, kteří se účastnili rabovacích akcí v prvních poválečných dnech. Stížnosti se také vztahovaly na osoby, které figurovaly na místech, jenž si nějakým způsobem nezasloužili. Mnozí zaměstnavatelé zastávali názor, že na dobrých pracovních místech setrvávají mnohdy lidé, kteří pro Československou republiku „nic neudělali“.¹²¹

Jelikož takovýchto stížností neustále přibývalo, navrhl Hložek komunistické straně v Mladé Boleslavi, aby založila komisi pro Liberec, která by se zabývala jednotlivými případy a zajišťovala nápravu. Zprvu byl tento návrh zamítnut, ale poté se Ivo Ulmann postaral o příslušné zplnomocnění. Díky tomuto zplnomocnění prováděla komise kontrolu nad jednotlivými případy začleňování se bývalých bojovníků RG do práce. Tato plná moc připadla do rukou Hložka, Ulmanna, Macouna a Vošvrdy, kteří působili v okrese Mladá Boleslav. O svých pozorováních museli podávat zprávy předsedovi okresní komise z Mladé Boleslavi panu Kupcovi.

Hložek ve výpovědi z 20. července 1945 uvedl, že zpět do Liberce odjel 18. července 1945 a ubytoval se v hotelu Zlatý dv. Poté navštívil soukromě Rudolfa Rokose. Je k zamyšlení, proč Pavel Hložek okamžitě po svém příjezdu vyhledal Rokose. Oba shodně uvádějí, že se Rudolf Rokos připojil k Hložkovým mužům až v květnu 1945 krátce před odjezdem do Liberce. Hložek ve své zprávě uvedl, že Rokose

¹²⁰ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 20. 7. 1945, Liberec.

¹²¹ Tamtéž.

nikdy předtím neviděl a byl pro něj neznámým člověk, který se sám od sebe připojil k jeho partyzánské skupině.¹²²

O Rokosově počínání v době tzv. divokého odsunu údajně neměl P. Hložek žádné informace. Z tohoto tvrzení lze soudit, že Rudolf Rokos v rámci tzv. policejního oddílu jednal na „vlastní pěst“ a nepodřizoval se rozkazům P. Hložka, dokonce mu údajně ani nepodával zprávy o své činnosti. Je tedy možné, že Pavel Hložek vyhledal osobu Rudolfa Rokose proto, aby se informoval o poměrech v Liberci po svém odchodu. Hložek byl ale prakticky okamžitě po svém příjezdu do Liberce předveden k výslechu. Svou pozorovatelskou činnost tak zahájit nestihl.¹²³ Jednalo se o výslech probíhající v Úřadu národní bezpečnosti v Liberci. Jak je uvedeno ve zprávě z výslechu, nesměl Pavel Hložek až do odvolání Liberec opustit¹²⁴. Co v této době ve městě dělal, se již nepodařilo dohledat.

¹²² Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 20. 7. 1945, Liberec.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

8 Příbuzní Pavla Hložka

Významným členem rodiny je také Pavlův bratr Josef Hložek, který také patřil mezi československé partyzány. Narodil se jako druhý syn 18. ledna 1902. Stejně jako Pavel i on patřil do skupiny jabkenických partyzánů. Těm, jak je uvedeno výše, velel jeho bratr Pavel. Sám Josef velel jedné ze tří podskupin organizace, která zasahovala proti nacistům na Mladoboleslavsku.¹²⁵ Že se i sám Josef Hložek aktivně podílel na československém odboji a partyzánském hnutí, dokazují i různé dokumenty, např. Odznak československého partyzána, Osvědčení účastníka národního boje za osvobození. V dubnu 1942 se oženil s houslistkou Jarmilou Klailovou. Za svědka šel Josefovi jeho bratr Pavel.¹²⁶ Z toho lze soudit, že spolu udržovali blízký vztah. Bohužel se nepodařilo zjistit více informací o jeho životě po válce.

Zajímavou osobností z Hložkovy rodiny je jeho sestra Anna, známá jako Anita. Anna se narodila 26. listopadu 1895 jako první potomek manželů Hložkových.¹²⁷ Za první světové války pracovala jako vychovatelka v tehdejšímu Rusku. Na začátku roku 1919 se však vrátila do Československa, kde začala pracovat ve státním sektoru. Nejprve byla zaměstnaná na ministerstvu národní obrany. Po dvou letech, tedy v roce 1921, však odešla pracovat na ministerstvo zahraničí. Odtud byla jako diplomatka posílána na velvyslanectví do Turecka a do Švýcarska.¹²⁸

Po třech letech odešla ze služeb československé diplomacie a začala se věnovat hoteliérství. Mezi lety 1926 až 1928 provozovala pohostinskou činnost v Karlových Varech. Poté se odstěhovala do Francie, kde nadále provozovala hotel, ten však po nějakém čase zkrachoval. Ve třicátých letech se provdala za Theofila M. Moreta, majitele realitní kanceláře. Záhy však ovdověla. Po okupaci Francie se zapojila do hnutí odporu a v první polovině čtyřicátých let pracovala jako experta francouzské armády. Jejím úkolem bylo zkoumat jazykovou úroveň vojáků okupovaných nepřátelských území. V roce 1945 se vrátila k diplomacii a působila ve Vídni u francouzského

¹²⁵Podrobněji viz kapitola V bojích za svobodu.

¹²⁶Oddací list. Farní úřad církve českomoravské. 6. dubna 1942. Plzeň. Za poskytnutí dokumentu děkuji PhDr. Josefovi Hložkovi, Ph.D.

¹²⁷Státní okresní archiv Mladá Boleslav, fond: Sčítací archy pro Čachovice z roku 1900, Arch popisný pro sčítání obyvatelstva a nejdůležitějších domácích zvířat užitkových podle stavu ze dne 31. prosince 1900.12. ledna 1901.

¹²⁸STÁTNÍK, Dalibor: Československé zpravodajské hry v Rakousku v počátcích studené války. Exilové skupiny, západní výzvědné služby a jejich infiltrace československými agenty, in: Soudobé dějiny [online], roč. 10, 2003, č. 4, s. 487-518, [viděno 14. 3. 2017], ISSN 1210-7050.

generálního konzula. V roce 1947 byla zatčena francouzskou policií údajně z důvodu ztráty cestovního pasu. Po pětiměsíční vazbě byla propuštěna a nastoupila jako tlumočnice ke zpravodajské službě francouzské armády. Od roku 1948 začala navštěvovat svou rodinu v Československu. Od této doby se československé tajné služby snažily převerbovat Anitu Moret do svých služeb, což se nakonec i stalo. Podle Dalibora Státníka je však nutné podotknout, že Anna Moret (rozená Hložková) byla po smrti manžela osamělá a chyběla ji rodná vlast a rodina. Pod vidinou návratu do rodné země se rozhodla přejít do služeb československého zpravodajství. Na sklonku života ji trápilo chatrné zdraví. Anita Moret zemřela 1. února 1965 ve věku nedožitých 70 let.¹²⁹

¹²⁹ STÁTNÍK, Dalibor: Československé zpravodajské hry v Rakousku v počátcích studené války. Exilové skupiny, západní výzvědné služby a jejich infiltrace československými agenty, in: Soudobé dějiny [online], roč. 10, 2003, č. 4, s. 487-518, [viděno 14. 3. 2017], ISSN 1210-7050.

9 Závěr

Pavel Hložek... osoba, kterou mnoho lidí neznalo. Na ty, kteří o něm mají povědomí, může působit polarizujícím dojmem. Pro jedny může být národním hrdinou bojujícím za svobodu, pro druhé násilníkem, který zneužíval svých pravomocí.

Tato práce se snažila zpracovat množství protichůdných svědeckvů o jeho životě. Práce si vzala za úkol objektivně popsat jeho život. Zabývala se jeho působením v odboji, počínaje řadovým operativcem odboje na Mladoboleslavsku, konče velitelem revoluční gardy s pravomocí rozhodovat o osudech jiných.

Práce se pokusila zahrnout veškeré dostupné dokumenty, archivní prameny i ústní svědeckvů, které existují k osobě Pavla Hložka. Jedná se jistě o vhodnou osobu pro bližší bádání a zkoumání. V období tzv. třetí republiky, která existovala mezi lety 1945-1948, se Československo odklánělo od demokracie Západu k socialismu Východu. Protože většina těchto pramenů vznikla právě mezi lety 1945-1948, mohou být zdroje užité v této práci zatížené ideologií nastupujícího režimu. Lze tak předpokládat, že svědeckvů nemusí být nutně autentická. Často mohla být vynucena jak psychickým, tak fyzickým nátlakem či jinými donucovacími prostředky. Je tedy nutné je brát s patřičným odstupem a kritikou.

Ačkoliv se Pavel Hložek provinil svým jednáním, není dokázáno, že by byl za své činy někdy trestán. Je otázkou, zda nepotrestání jeho činů odpovídá jeho nevině, nebo přehlížení jeho činů pro období, ve kterém se odehrály. Otázkou také zůstává fakt, zda by za své počínání nebyl souzen a potrestán, pokud by v čele vyšetřovací komise Ústavodárného národního shromáždění¹³⁰ zůstal Bohumír Bunža, politik Československé strany lidové. Ten zastával názor, že je potřeba potrestat ty, kteří zneužili svého postavení a nezdráhali se použít násilí na Němcích a německy mluvících obyvatel. Podle Bohumíra Bunžů¹³¹ nejde však o to, že by se zastával zastřelených Němců či Maďarů. Požadoval, aby byly události prvních poválečných týdnů vyšetřeny a

¹³⁰ Jednalo se o vyšetřovací komisi bezpečnostního výboru Ústavodárného národního shromáždění, která byla ustanovena v červenci 1947. Tato komise měla soudit osoby, které se podílely na excesech a represích na německy mluvícím obyvatelstvu. Činnost komise byla zastavena únorovým převratem 1948. Podrobněji např. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů*. Editor Adrian von ARBURG, editor Tomáš STANĚK. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010, 329 s. ISBN 978-80-86057-68-2.

¹³¹ Bohumír Bunža byl po únorovém převratu 1948 pro svůj postoj k perzekuovaným vyloučen ze strany. Následně na to odešel do exilu, kde působil v exilové Československé straně lidové. Krátce po roce 1989 zemřel. *Bunža, Bohumír* [online]. csds.cz, [cit. 2017-07-14], dostupné: <http://www.csds.cz/cs/g6/195-DS.html>

viníci potrestáni.¹³² Pokud by ovšem nenastaly Únorové události 1948, je možné, že by Pavel Hložek a jeho muži byli postaveni před soudní komisi a odsouzeni za své působení a činnost v revoluční gardě.

Předmětem dalšího studia může být tjak samotná osoba Pavla Hložka a jeho rodina, tak i otázka, jak se vystudovaný akademický malíř mohl dostat do vedoucích funkcí odboje a revoluční gardy. Jednou z interpretací je i to, že se jedná o období, kdy se i „obyčejní“ občané zapojovali do bojů o svobodné Československo, ať už byly jejich důvody různé.

Hlavním cílem práce bylo přiblížit osud člověka, který se přímo podílel na osvobozovacích akcích, ale také na poválečné obnově českého pohraničí a Liberce samotného. V mladoboleslavském regionu zůstává Pavel Hložek bezesporu důležitou osobou či dokonce hrdinou domácího odboje. V českém pohraničí však může být vnímán pro své represivní chování jako osoba negativní.

Bakalářská práce si také dala za cíl shromáždit, analyzovat a porovnat dostupné dokumenty a svědectví o jeho životě a činech. Nebylo vždy snadné některé zásadní informace dohledat, neboť se jedná o období, které bylo dlouhou dobu tabuizováno. Práce se nesnaží o jakýkoliv morální posudek nebo soud, je na čtenáři, aby se rozhodl, zda byl Pavel Hložek hrdina, či zločinec nebo něco mezi tím.

¹³² ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed.): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Středokluky 2011. Dokument č. 20.

10 Použitá literatura

10.1 Prameny

- Státní okresní archiv Mladá Boleslav, fond: Sčítací archy pro Čachovice z roku 1900, Arch popisný pro sčítání obyvatelstva a nejdůležitějších domácích zvířat užitkových podle stavu ze dne 31. prosince 1900.12. ledna 1901.
- Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, zpráva Ministerstva vnitra, odbor pro politické zpravodajství, 22. července 1945, Praha.
- Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, zápis velitele úseku Liberec špkt. Josefa Ulricha, 4. 6. 1945, Liberec.
- Archiv bezpečnostních složek, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 23. července 1945, Mladá Boleslav.
- Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Protokol sepsaný s Pavlem Hložkem, 20. 7. 1945, Liberec.
- Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 20. července 1945. Úřad Národní bezpečnosti v Liberci.
- Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec. Protokol sepsaný s Rudolfem Rokosem, 21. července 1945. Úřad Národní bezpečnosti v Liberci.
- HLOŽEK, Pavel. *Nežili jsme zadarmo*. Rukopis. Nedatováno.
- HLOŽEK, Pavel. *Vzpomínky na ilegální práci a činnost partyzánské skupiny v Jabkenicích 1939-45*. Rukopis. Nedatováno.

10.2 Orální historie

- Rozhovor s Josefem Hložkem, únor 2017.
- Emailová korespondence s Josefem Hložkem

10.3 Literatura

- ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed.): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951. Duben – srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osídlování*. Středokluky 2011.
- BRYANT, Chad Carl. *Praha v černém: nacistická vláda a český nacionalismus*. Praha: Argo, 2012, 350 s. Historické myšlení. ISBN 978-80-257-0790-6.
- GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Dramatické i všední dny protektorátu*. Praha: Themis, 1996, 287 s., [16] s. fot. ISBN 80-85821-35-4.
- KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0.
- KREISINGER, Pavel: *Životní osudy zpravodajského důstojníka brigádního generála Josefa Bártíka*. Diplomová práce, 2011. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2011.
- LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Násilné činy a „excesy“ spáchané na tzv. státně nespolehlivém obyvatelstvu*. Rukopis.
- LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Němci v Liberci po druhé světové válce*, in: ARBURG, Adrian von, Tomáš DVOŘÁK a David KOVAŘÍK. *Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*. Vyd. 1. Brno: Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, 2010, 534 s., [xl] s. obr. příl. ISBN 978-80-86488-70-7.
- LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Oblastní sběrné středisko Liberec*. Rukopis. Nedatováno.
- LOZOVIUKOVÁ, Kateřina. *Osvobození Liberce a obnovení státní správy*. Rukopis.
- MAREČEK, Zdeněk a Miloš VÁŇA. *Protifašistický odboj na Loučeňsku: 1939-1945*. Nymburk: OV ČSPB, 1988, 70 s.
- MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 8024603020.
- NEBOJSA, Bořivoj. *Jak to bylo s partyzány*. Tišnov: Sursum, 1998. ISBN 80-85799-45-6.

- *Odboj na Mladoboleslavsku 1939-1945: obraz historie domácího odboje v Pojizeří*. Mladá Boleslav: Český svaz bojovníků za svobodu-historicko-dokumentační komise Mladá Boleslav, 1995.
- *Protinacistický odboj v Pojizeří 1939-1945: historie, doklady a vzpomínky bojovníků za svobodu*. Mladá Boleslav: Severočeské revoluční národní hnutí Pojizeří při ČSBS-SDOP ČR, 2002.
- SCHELLE, Karel. *Protektorát Čechy a Morava - jedna z nejtragičtějších kapitol českých novodobých dějin: (vybrané problémy)*. Ostrava: Key Publishing, 2010, 139 s. ISBN 978-80-7418-052-1.
- STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0328-2.
- STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, 366 s. Sešity ÚSD AV ČR. ISBN 80-7285-062-8.
- STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945: Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v Českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu – srpnu 1945*. Praha: Ise, 1996, 231 s. ISBN 80-85241-99-4.
- STÁTNÍK, Dalibor. *Československé zpravodajské hry v Rakousku v počátcích studené války. Exilové skupiny, západní výzvědné služby a jejich infiltrace československými agenty*, in: *Soudobé dějiny* [online], roč. 10, 2003, č. 4, s. 487-518, [viděno 14. 3. 2017], ISSN 1210-7050.
- VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, 326 s. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5.
- VEJVODA, Jaroslav. *Pomsta pozdních partyzánů a jiné poválečné tragédie: svědectví archivů*. Brno: MOBA, c2007, 277 s., [42] s. obr. příl. ISBN 978-80-243-2889-8.
- *Zakladatelé a historie Jednoty umělců výtvarných* [online], [viděno 6. 12. 2016], dostupné z: <http://www.juv-novasin.cz>

11 Seznam příloh

Příloha 1: Obraz Pavla Hložka – Antický chrám¹³³

Příloha 2: Obraz Pavla Hložka – Kytice ve váze¹³⁴

Příloha 3: Křižovatka mezi Ledcemi, Ujkovicemi a Prodašicemi, kde 7. Května 1945 došlo ke střetu československých partyzánů s nacistickými okupanty¹³⁵

Příloha 4: Pomník padlých bojovníků v Ledcích¹³⁶

Příloha 5: Žádost o prošetření úmrtí Rudolfa Rottera¹³⁷

Příloha 6: Odznak československého partyzána¹³⁸

Příloha 7: Osvědčení účastníka národního boje za osvobození¹³⁹

¹³³ Viz eAntik.cz [online], [staženo 15. 7.2017], dostupné z: <https://www.eantik.cz/pavel-hlozek-anticky-chram-1898-cachovice-54119-p/>

¹³⁴ Viz eAntik.cz [online], [staženo 15. 7.2017], dostupné z: <https://www.eantik.cz/pavel-hlozek-kytice-ve-vaze-83432-p/>

¹³⁵ Vlastní fotografie.

¹³⁶ Vlastní fotografie.

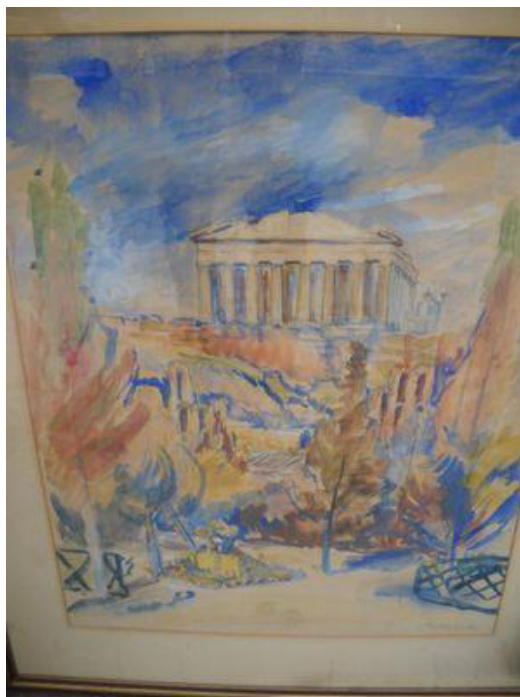
¹³⁷ Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond S-1688 Liberec, Žádost o prošetření vraždy Rudolfa Rottera, 21. Června 1947.

¹³⁸ Archiv PhDr. Josefa Hložka, Ph.D.

¹³⁹ Archiv PhDr. Josefa Hložka, Ph.D.

12 Přílohy

Příloha 1: Obraz Pavla Hložka – Antický chrám

Příloha 2: Obraz Pavla Hložka – Kytice ve váze

Příloha 3: Křižovatka mezi Ledcemi, Ujkovicemi a Prodašicemi, kde 7. května 1945 došlo ke střetu československých partyzánů s nacistickými okupanty

Příloha 4: Pomník padlých bojovníků v Ledcích

Příloha 5: Žádost o prošetření úmrtí Rudolfa Rottera

34

EMSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR V PRAZE
odd. I-7-e
PRAHA II., WASHINGTONOVA ULICE 7. • TELEFONY: 39461-57.

o R o t t e r Rudolf-Liberec. V Praze, dne 21. června 1947.
Okn. 1036/47/PRH/Ko.

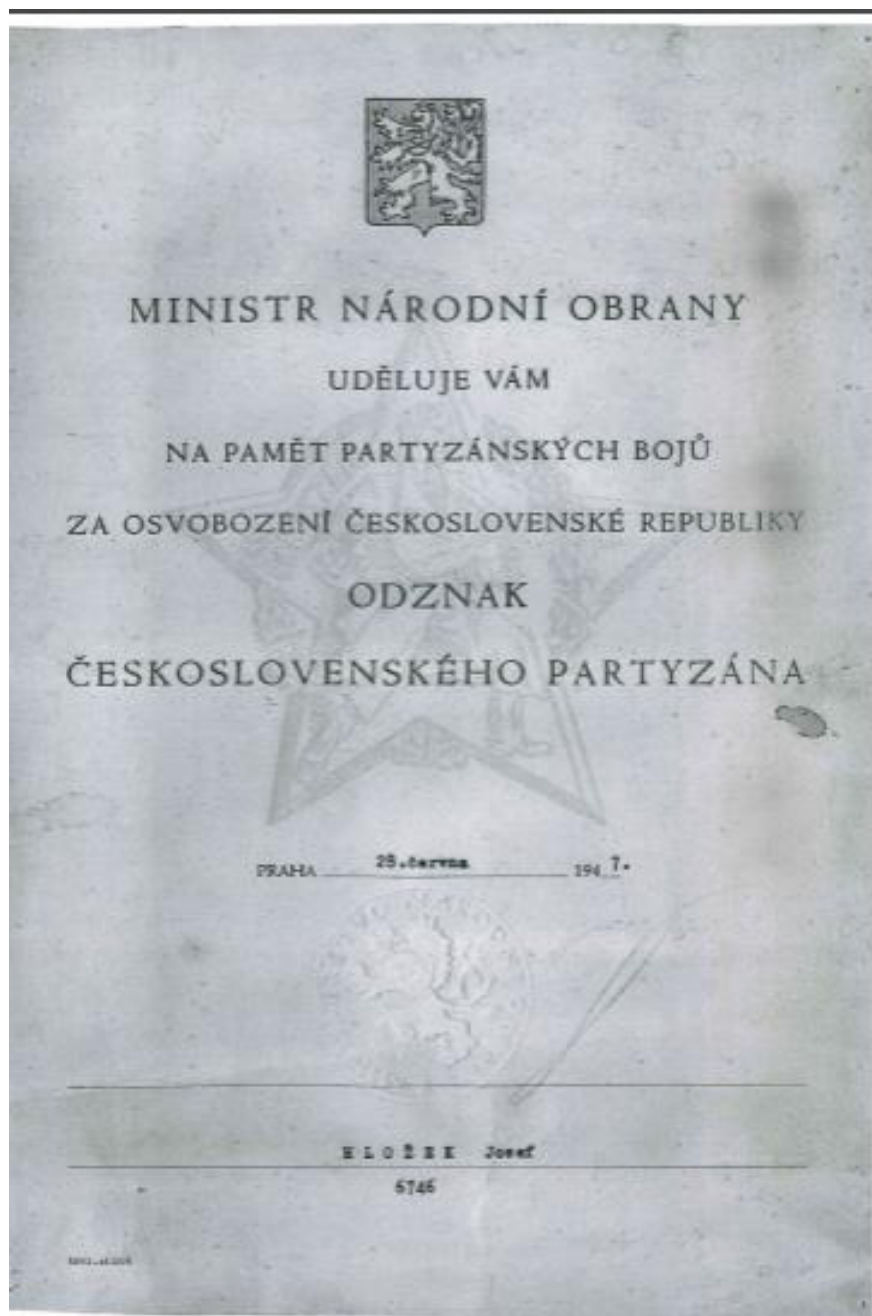
O Z O.-L i b e r e c .

Žádám, aby mně bylo co nejdříve vyřízeno toto:
20.6.1945 byla provedena hromadná vražda v rodině
p. R o t t e r a v Liberci. Potřebuji nyní vědět, co se stalo
s panem Rudolfem R o t t e r e m, Liberec, Ehrlichova 26, zda-li
byl také zavražděn, či zda je neznámý a možno-li počítati,
že ještě žije a pod. V jeho případě byl vypracován samostatný
spis, který leží na Ředitelství národní bezpečnosti v Liberci.
Jeho příbuzní se dotazovali na Ředitelství národní
bezpečnosti, případně chtěli vidět fotografie zavražděných, aby
mohli identifikovati i jej, ale nebylo jim to povoleno.
Proto žádám, abyste se o této věci dobře informovali
a sdělili nám, v jakém stadiu šetření o panu R. Rotterovi se nachází
a jaké mají bezpečnostní orgány v Liberci předpoklady, zda žije
či je mrtev. Prosím o podání zprávy, jakmile tuto věc zjistíte.

Za: *[Signature]*

EMSKÝ nábor bezpečnosti odd. II.

Příloha 6: Odznak československého partyzána

Příloha 7: Osvědčení účastníka národního boje za osvobození

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

Č. 799/VHÚ - 1959.

Kaňka pravo
podle § 21 zák. č. 255/1946 Sb.

Osvědčení

podle § 8 zák. č. 255/1946 Sb.

Jméno a příjmení Josef Hložek, nar. dne 18/1 1902
Čachovice, okres Kl. Bolešlav, země Čechy

státní občan československý, je ve smyslu § 1 odst. 1, písm. d/, zákona ze dne 19. prosince 1946
č. 255 Sb. — o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje
za osvobození —

účastníkem národního boje za osvobození

Podle ustanovení § 15 výše uvedeného zákona započítává se mu doba:

Od 1. listopadu 1944 do 8. května 1945 jako čs. partyzáni.

—
—
—

Vyhlašuji, že byl ode dne / 19 do dne / 19
jako partyzáni byl v úplné nepříteli ode dne / 19 do dne / 19

Toto osvědčení je dokladem k uplatnění práv vyhrazených účastníkům národního boje za osvobození ustanovených
§§ 3 až 5, 16 až 18 výše uvedeného zákona.

Převzaté výše jmenovaný účastník národního boje za osvobození ~~patřil~~ byl popraven ~~zemřel~~ je nezvěstý ~~—~~
invalidní — přechází jeho práva podle ustanovení § 6 odst. 1, písm. § 7, odst. 2 výše uvedeného
zákonu na jeho

nar. dne / 19 v , okres
státní občanství č. .

V Praze 16. března 19 59.

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

Za ministra

Vlastnoruční podpis majitele osvědčení

BY - 281127